अथदुर्गासप्तशतीप्रारंभः

श्रीगणेशायनमः ॥ अथसप्तशतीन्यासः ॥ अथप्रथममध्य
मोत्तमचरित्राणां ॥ ब्रह्मविष्णुरुद्राऋषयः ॥ श्रीमहाकाली-
महालक्ष्मीमहासरस्वत्योदेवताः ॥ गायत्र्युष्णिगनुष्टुपश्छंदां
सि ॥ नन्दाशाकम्भरीभीमाः शक्तयः ॥ रक्तदन्तिकादुर्गाभ्राम
र्योबीजानि ॥ अग्निर्वायुःसूर्यस्तत्त्वानि ॥ ऋग्यजुःसामवेदा
ध्यानानि ॥ सकलकामनासिद्धये श्रीमहाकालीमहालक्ष्मी १
महासरस्वतीदेवताप्रीत्यर्थं जपेविनियोगः ॥ तत्रादौन्यासाः

खड्गिनी शूलिनी घोरा गदिनी चक्रिणी तथा ॥ शङ्खिनी चापिनी
बाणभुशुण्डीपरिघायुधा ॥ अंगुष्ठाभ्यां नमः ॥ शूलेन पाहि नो दे
वि पाहि खड्गेन चाम्बिके ॥ घण्टास्वनेन नः पाहि चापज्यानि-
स्वनेन च ॥ तर्जनीभ्यां नमः ॥ प्राच्यां रक्ष प्रतीच्यां च चण्डिके र
क्ष दक्षिणे ॥ भ्रामणेनात्मशूलस्य उत्तरस्यां तथेश्वरी ॥ मध्यमा
भ्यां नमः ॥ सौम्यानि यानि रूपाणि त्रैलोक्ये विचरन्ति ते ॥ यानि
चात्यन्तघोराणि तै रक्षास्मांस्तथा भुवम् ॥ अनामिकाभ्यां नमः ॥

खड्गशूलगदादीनि यानिचास्त्राणितेंबिके॥ करपल्लवसङ्गिनीतै अ॰
रस्मान्रक्षसर्वतः॥कनिष्ठिकाभ्यांनमः॥सर्वस्वरूपेसर्वेशेसर्वश १
क्तिसमन्विते भयेभ्यस्त्राहिनोदेवि दुर्गेदेविनमोस्तुते॥करतलक
रपृष्ठाभ्यांनमः॥एवंहृदयादि॥खड्गिनीशूलिनीघोरा॰हृदया
यनमः॥शूलेनपाहिनोदेवि॰ शिरसेस्वाहा प्राच्यांरक्षप्रतीच्यां
च॰शिखायैवषट्॥सौम्यानियानिरूपाणि॰कवचायहुं खड्गशू २
लगदादीनि॰नेत्रत्रयायवौषट्॥सर्वस्वरूपेसर्वेशे॰अस्त्रायफ

८ ॥ अथ ध्यानम् ॥ विद्युद्दामसमप्रभां मृगपतिस्कन्धस्थितां भी
षणां कन्याभिः करवालखेटविलसद्धस्ताभिरासेविताम् हस्तैश्च
क्रधरालिखेटविशिखांश्चापं गुणं तर्जनीं विभ्राणामनलात्मिकां
शशिधरां दुर्गां त्रिनेत्रां भजे १ इति ध्यानम् प्रथमचरित्रस्य ब्रह्मा
ऋषिः महाकाली देवता गायत्री छंदः ॥ नन्दा शक्तिः रक्तदंतिका
वीजम् अग्निस्तत्वं ऋग्वेदः स्वरूपं श्रीमहाकालीप्रीत्यर्थं प्र
थमचरित्रजपे विनियोगः खड्गं चक्रगदेषुचापपरिघान् शूलं भुशु

दु० ण्डींशिरः शंखंसंदधतींकरैस्त्रिनयनांसर्वाङ्गभूषावृताम्॥नीला
३ श्मद्युतिमास्यपाद दशकांसेवेमहाकालिकां यामस्तौत्स्वपितेह
रौकमलजोहंतुं मधुंकैटभम्॥मार्कण्डेयउवाच॥१॥ सावर्णिः
सूर्यतनयोयोमनुः कथ्यतेऽष्टमः॥निशामय तदुत्पत्तिंविस्तराद्ग
दतोमम॥२॥ महामायानुभावेनयथामन्वंतराधिपः॥सबभूव-
महाभागः सावर्णिस्तनयोरवेः॥३॥ स्वारोचिषेऽन्तरेपूर्वंचैत्रवंश ३
समुद्भवः॥सुरथोनामराजाभूत्समस्तेक्षितिमण्डले॥४॥ तस्य

पालयतः सम्यक्प्रजाः पुत्रानिवौरसान् ॥ बभूवुः शत्रवो भूपाः कोलाविध्वंसिनस्तदा ॥ ५ ॥ तस्य तैरभवद्युद्धमतिप्रबलदंडिनः न्यूनैरपि सतैर्युद्धे कोलाविध्वंसिभिर्जितैः ६ ततः स्वपुरमायातो निजदेशाधिपोभवत् आक्रांतः स महाभागस्तैस्तदा प्रबलारिभिः ७ अमात्यैर्बलिभिर्दुष्टैर्दुर्बलस्य दुरात्मभिः कोशो बलं चापहृतं तत्रापि स्वपुरे ततः ८ ततो मृगयाव्याजेन हृतस्वाम्यः स भूपतिः एकाकी हयमारुह्य जगाम गहनं वनम् ॥ ९ ॥ स तत्राश्रममद्राक्षी

दु॰ द्द्विजवर्जस्यमेधसः॥प्रशान्तश्वापदाकीर्णं मुनिशिष्योपशो

४ भितम् १० तस्थौ कंचित्स कालं च मुनिना तेन सत्कृतः इतश्चेत-

श्च विचरंस्तस्मिन्मुनिवराश्रमे॥११॥सोऽचिंतयत्तदा तत्र ममत्वा

कृष्टचेतनः॥मत्पूर्वैः पालितं पूर्वं मया हीनं पुरं हि तत्॥१२॥मद्भृत्यै

स्तैरसद्वृत्तैर्धर्मतः पाल्यते न वा न जाने स प्रधानो मे शूरहस्ती स

दामदः १३ मम वैरिवशं यातः कान्भोगानुपलप्स्यते ये ममानु ४

गता नित्यं प्रसादं धनभोजनैः १४ अनुवृत्तिं ध्रुवं तेऽद्य कुर्वंत्यन्यम हि

भृताम् असम्यग्व्ययशीलैस्तैः कुर्वद्भिः सततंव्ययम् ॥ १५ ॥
संचितः सोऽतिदुःखेन क्षयंकोशोगमिष्यति एतच्चान्यच्चसततं
चिंतयामासपार्थिवः १६ तत्रविप्राश्रमाभ्याशेवैश्यमेकंददर्शसः स
पृष्टस्तेनकस्त्वंभोहेतुश्चागमनेऽत्रकः १७ सशोकइवकस्मात्त्वं
दुर्मनाइवलक्ष्यसे इत्याकर्ण्यवचस्तस्यभूपतेःप्रणयोदितम् १८
प्रत्युवाचसतंवैश्यःप्रश्रयावनतोनृपम् १९ वैश्यउवाच ॥ २० ॥
समाधिर्नामवैश्योहमुत्पन्नोधनिनांकुले २१ पुत्रदारैर्निरस्तश्च

धनलोभादसाधुभिः विहीनश्च धनैर्दारैः पुत्रैरादाय मे धनम् २२ व
नमभ्यागतो दुःखी निरस्तश्चाप्तबंधुभिः॥ सोऽहं न वेद्मि पुत्राणां कु
शलाकुशलात्मिकाम् २३ प्रवृत्तिं स्वजनानां च दाराणां चात्र संस्थितः
किं नु तेषां गृहे क्षेममक्षेमं किं नु सांप्रतम् २४ कथं ते किं नु सद्वृत्ता
दुर्वृत्ताः किं नु मे सुताः २५ राजोवाच २६ यैर्निरस्तो भवांल्लुब्धैः
पुत्रदारादिभिर्धनैः २७ तेषु किं भवतः स्नेहमनुबध्नाति मानसम्॥
२८॥ वैश्य उवाच॥ २९ एवमेतद्यथा प्राह भवानस्मद्गतं वचः ३०

किंकरोमिनबन्धातिममनिष्ठुरतांमनः॥यःसंत्यज्यपितृस्नेहं
धनलुब्धैर्निराकृतः ३१ पतिस्वजनहार्दंचहार्दितेष्वेवमेमनः किं
तन्नाभिजानामीजानन्नपिमहामते ३२ यत्प्रेमप्रवणंचित्तंविगुणे
ष्वपिबन्धुषु तेषांकृतेमेनिःश्वासोदौर्मनस्यंचजायते ३३ करोमि
किंयन्नमनस्तेष्वप्रीतिषुनिष्ठुरम् ३४ मार्कण्डेयउवाच ३५ तत-
स्तौसहितौविप्रतंमुनिंसमुपस्थितौ ३६ समाधिर्नामवैश्योऽसौ
सचपार्थिवसत्तमः कृत्वातुतौयथान्यायंयथार्हंतेनसंविदम्॥

दु॰ ३७ उपविष्टौ कथाः काश्चिच्चक्रतुर्वैश्यपार्थिवौ ३८ राजोवाच
६ ३९ भगवंस्त्वामहं प्रष्टुमिच्छाम्येकं वदस्व तत् ४० दुःखाय यन्मे
मनसः स्वचित्तायत्ततां विना ममत्वं गतराज्यस्य राज्याङ्गेष्वखिले
ष्वपि जानतोऽपि यथाऽज्ञस्य किमेतन्मुनिसत्तम् अयं च निकृतः
पुत्रैर्दारैर्भृत्यैस्तथोज्झितः ४२ स्वजनेन च संत्यक्तस्तेषु हार्दी त
थाप्यति॥ एवमेष तस्तथाहं च द्वावप्यत्यन्तदुःखितौ ४३ दृष्ट ६
दोषेऽपि विषये ममत्वाकृष्टमानसौ तत्किमेतन्महाभाग यन्मो

हो ज्ञानिनो ऽपि ॥४४॥ ममास्य च भवत्येषा विवेकान्ध्यस्य मूढता
४५ ऋषिरुवाच ४६ ज्ञानमस्ति समस्तस्य जन्तोर्विषयगोचरे ४७
विषयश्च महाभाग याति चैवं पृथक्पृथक् दिवान्धाः प्राणिनः के
चिद्रात्रावन्धास्तथा परे ४८ केचिद्दिवा तथा रात्रौ प्राणिनस्तुल्य दृ
ष्टयः ज्ञानिनो मनुजाः सत्यं किन्तु ते नहि केवलम् ॥४९॥ यतो हि ज्ञा
निनः सर्वे पशुपक्षिमृगादयः ज्ञानं च तन्मनुष्याणां यत्तेषां मृगप-
क्षिणाम् ५० मनुष्याणां च यत्तेषां तुल्यमन्यत्तथोभयोः ज्ञानेऽपि

८ सीत पश्यैतान्पतङ्गाञ्छावचञ्चुषु ५१ कणमोक्षादृतान्मोहात्पी
ड्यमानानपि क्षुधा मानुषा मनुजव्याघ्र साभिलाषाः सुतान्प्रति
५२ लोभात्प्रत्युपकाराय नन्वेतान्किं न पश्यसि तथापि ममतावर्ते
मोहगर्ते निपातिताः ॥५३॥ महामायाप्रभावेन संसारस्थितिकारि-
णा तन्नात्र विस्मयः कार्यो योगनिद्रा जगत्पतेः ५४ महामाया हरे
श्चैषा तया संमोह्यते जगत् ज्ञानिनामपि चेतांसि देवी भगवती हि ८
सा ५५ बलादाकृष्य मोहाय महामाया प्रयच्छति तया विसृज्यते-

विश्वंजगदेतच्चराचरम् ५६ सैषाप्रसन्नावरदानृणांभवतिमुक्तये
साविद्यापरमामुक्तेर्हेतुभूतासनातनी ५७ संसारबन्धहेतुश्च
सैवसर्वेश्वरेश्वरी ५८ राजोवाच ५९ भगवन्काहिसादेवीमहा-
मायेतियांभवान् ६० ब्रवीतकथमुत्पन्नासाकर्मास्याश्चकिंद्विज
यत्स्वभावाचसादेवीयत्स्वरूपायदुद्भवा ६१ तत्सर्वंश्रोतुमिच्छा
मित्वत्तोब्रह्मविदांवर ६२ ऋषिरुवाच ६३ नित्यैवसाजगन्मूर्ति
स्तयासर्वमिदंततम् ६४ तथापितत्समुत्पत्तिर्बहुधाश्रूयतांमम॥

दु० देवानां कार्यसिद्ध्यर्थमाविर्भवति सा यदा ॥६५॥ उत्पन्नेति
१ तदा लोके सा नित्याप्यभिधीयते ॥ योगनिद्रां यदा विष्णुर्जग-
त्येकार्णवीकृते ॥६६॥ आस्तीर्य शेषमभजत्कल्पान्ते भगवा-
न्प्रभुः ॥ तदा द्वावसुरौ घोरौ विख्यातौ मधुकैटभौ ॥६७॥ विष्णु
कर्णमलोद्भूतौ हन्तुं ब्रह्माणमुद्यतौ ॥ स नाभिकमले विष्णोः स्थि
तो ब्रह्मा प्रजापतिः ६८ दृष्ट्वा तावसुरौ चोग्रौ प्रसुप्तं च जनार्दनम् ९
तुष्टाव योगनिद्रां तामेकाग्रहृदयः स्थितः ॥६९॥ विबोधनार्था

य हरेर्हरिनेत्रकृतालयाम् ॥ विश्वेश्वरीं जगद्धात्रीं स्थितिसं
हारकारिणीम् ॥७०॥ निद्रां भगवतीं विष्णोरतुलां तेजसः प्रभुः
॥७१॥ ब्रह्मोवाच ॥७२॥ त्वं स्वाहा त्वं स्वधा त्वं हि वषट्का
रः स्वरात्मिका ॥७३॥ सुधा त्वमक्षरे नित्ये त्रिधामात्रात्मिका
स्थिता ॥ अर्धमात्रा स्थिता नित्या यानुच्चार्या विशेषतः ७४
त्वमेव संध्या सावित्री त्वं देवी जननी परा ॥ त्वयैतद्धार्यते वि
श्वं त्वयैतत्सृज्यते जगत् ॥७५॥ त्वयैतत्पाल्यते देवि त्वम

दु० त्स्यन्ते च सर्वदा ॥ विसृष्टौ सृष्टिरूपा त्वं स्थितिरूपा च पालने
९ ॥७६॥ तथा संहृतिरूपान्ते जगतोऽस्य जगन्मये ॥ महाविद्या महा
माया महामेधा महास्मृतिः ॥७७॥ महामोहा च भवती महादे-
वी महासुरी ॥ प्रकृतिस्त्वं च सर्वस्य गुणत्रयविभाविनी ॥७८॥
कालरात्रिर्महारात्रिर्मोहरात्रिश्च दारुणा ॥ त्वं श्रीस्त्वमीश्वरी त्वं
ह्रीस्त्वं बुद्धिर्बोधलक्षणा ॥७९॥ लज्जा पुष्टिस्तथा तुष्टिस्त्वं शा- ९
न्तिः क्षान्तिरेव च ॥ खड्गिनी शूलिनी घोरा गदिनी चक्रिणी तथा

॥ ८० ॥ शङ्खिनी चापिनी बाणभुशुण्डीपरिघायुधा ॥ सौम्या सौम्यतराशेषसौम्येभ्यस्त्वतिसुन्दरी ॥ ८१ ॥ परापराणां परमा त्वमेव परमेश्वरी ॥ यच्च किंचित्क्वचिद्वस्तु सदसद्वाखिलात्मिके ८२
तस्य सर्वस्य या शक्तिः सा त्वं किं स्तूयसे तदा ॥ यया त्वया जगत्स्रष्टा जगत्पात्यत्ति यो जगत् ॥ ८३ ॥ सोऽपि निद्रावशं नीतः कस्त्वां स्तोतुमिहेश्वरः ॥ विष्णुः शरीरग्रहणमहमीशान एव च ॥ ८४ ॥ कारितास्ते यतोऽतस्त्वां कः स्तोतुं शक्तिमान्भवेत् ॥ सा त्वमित्थं प्र-

दु॰ भावैः स्वैरुदारैर्देवि संस्तुता॥ ८५॥ मोहयैतौ दुराधर्षावसुरौ मधु
१० कैटभौ॥ प्रबोधं च जगत्स्वामी नीयतामच्युतो लघु॥ ८६॥ बोध
श्च क्रियतामस्य हन्तुमेतौ महासुरौ॥ ८७॥ ऋषिरुवाच॥ ८८॥
एवं स्तुता तदा देवी तामसी तत्र वेधसा॥ ८९॥ विष्णोः प्रबोधना-
र्थाय निहन्तुं मधुकैटभौ॥ नेत्रास्य नासिकाबाहुहृदयेभ्यस्तथोरसः
॥ ९०॥ निर्गम्य दर्शने तस्थौ ब्रह्मणोऽव्यक्तजन्मनः॥ उत्तस्थौ च ज १०
गन्नाथस्तया मुक्तो जनार्दनः॥ ९१॥ एकार्णवेऽहि शयनात्ततः स

दृदृशेचतौ ॥ मधुकैटभौ दुरात्मानावतिवीर्यपराक्रमौ ॥ ९२ ॥
क्रोधरक्तेक्षणावत्तुं ब्रह्माणंजनितोद्यमौ समुत्थाय ततस्ताभ्यां यु
युधेभगवान्हरिः ॥ ९३ ॥ पञ्चवर्षसहस्राणि बाहुप्रहरणो विभुः ता
वप्यतिबलोन्मत्तौ महामायाविमोहितौ ९४ उक्तवंतौ वरोऽस्मत्तो
व्रियतामितिकेशवम् ९५ भगवानुवाच ९६ भवेतामद्य मेतुष्टौ
ममवध्यावुभावपि ॥ ९७ ॥ किमन्येन वरेणात्र एतावद्धि वृतंम
या ॥ ९८ ॥ ऋषिरुवाच ॥ ९९ ॥ वञ्चिताभ्यामितितदा सर्व-

दु० मायोमयं जगत्॥१००॥ विलोक्य ताभ्यां गदितो भगवान्कमले
१२ क्षणः॥आवां जहि न यत्रोर्वी सलिलेन परिप्लुता १ ऋषिरुवा
च २ तथेत्युक्त्वा भगवता शंखचक्रगदाभृता कृत्वा चक्रेण
वैच्छिन्ने जघने शिरसी तयोः ३ एवमेषा समुत्पन्ना ब्रह्मणा संस्तु
ता स्वयम्॥प्रभावमस्या देव्यास्तु भूयः शृणु वदामि ते ४ इति
मार्कण्डेयपुराणे सावर्णिके मन्वन्तरे देवीमहात्म्ये मधुकैटभ ११
नाम प्रथमोऽध्यायः॥१॥ उवाच १४ अर्ध २४ श्लोक ६६

एवं १०४ मध्यमचरितस्य विष्णुर्ऋषिः। महालक्ष्मीर्देवता। उ
ष्णिक्छंदः। शाकंभरीशक्तिः दुर्गाबीजम्। वायुस्तत्वम्। यजुर्वे
दः स्वरूपम्॥ महालक्ष्मीप्रीत्यर्थे मध्यमचरित्रजपेविनियोगः
। ॐ अक्षस्रक्परशुं गदेषुकुलिशं पद्मं धनुः कुण्डिकां दण्डं शक्ति
मसिंच चर्म जलजं घण्टां सुराभाजनम्। शूलंपाशसुदर्शने चद
धतीं हस्तैः प्रसन्नाननां सेवे सैरिभमर्दिनीमिह महालक्ष्मीं स-
रोजस्थिताम्॥१॥ ऋषिरुवाच॥१॥ देवासुरमभूद्युद्धं पूर्ण

दु॰ मब्दशतं पुरा। महिषेऽसुराणामधिपे देवानांच पुरंदरे॥२॥ तत्रा
१२ सुरैर्महावीर्यैर्देवसैन्यं पराजितम्॥ जित्वा च सकलान्देवानिन्द्रो
ऽभून्महिषासुरः॥३॥ ततः पराजिता देवाः पद्मयोनिं प्रजापतिम्
पुरस्कृत्य गतास्तत्र यत्रेशगरुडध्वजौ॥४॥ यथावृत्तं तयोस्तद्व
न्महिषासुरचेष्टितम् त्रिदशाः कथयामासुर्देवाभिभवविस्तरम् ५
सूर्येन्द्राग्न्यनिलेन्दूनां यमस्य वरुणस्य च अन्येषां चाधिकारान्स स्व १२
यमेवाधितिष्ठति ६ स्वर्गान्निराकृताः सर्वे तेन देवगणा भुवि विचरन्ति य-

य्या मर्त्या महिषेण दुरात्मना ॥७॥ एतद्वः कथितं सर्वममरारिवि-
चेष्टितम् ॥ शरणं वः प्रपन्नाः स्मो वधस्तस्य विचिन्त्यताम् ८ इत्थं निश
म्य देवानां वचांसि मधुसूदनः ॥ चकार कोपं शम्भुश्च भ्रूकुटीकुटिला
ननौ ॥ ततोऽतिकोपपूर्णस्य चक्रिणो वदनात्ततः निश्चक्राम महत्ते
जो ब्रह्मणः शंकरस्य च १० अन्येषां चैव देवानां शक्रादीनां शरीरतः
निर्गतं सुमहत्तेजस्तच्चैक्यं समगच्छत ११ अतीव तेजसः कूटं ज्वल
न्तमिव पर्वतम् ददृशुस्ते सुरास्तत्र ज्वालाव्याप्तदिगन्तरम् ॥१२॥

दु॰ अतुलं तत्र तत्तेजः सर्वदेवशरीरजम् एकस्थं तदभून्नारी व्याप्तलो
१३ कत्रयं त्विषा १३ यदभूच्छाम्भवं तेजस्तेनाजायत तन्मुखम् याम्येन
चाभन्केशा बाहवो विष्णुतेजसा १४ सौम्येन स्तनयोर्युग्मं मध्यं चैन्द्रेण
चाभवत् वारुणेन च जङ्घोरू नितम्बस्तेजसा भुवः १५ ब्रह्मणस्तेजसा पा
दौ तदंगुल्योऽर्कतेजसा वसूनां च करांगुल्यः कौबेरेण च नासिका १६
तस्यास्तु दन्ताः संभूताः प्रजापत्ये तेजसा १७ नयनत्रितयं यज्ञे तथा पा १३
वकतेजसा १७ भ्रुवौ च संध्ययोस्तेजः श्रवणावनिलस्य च अन्येषां चै

वदेवानां शंभवस्तेजसा शिवा १८ ततः समस्तदेवानां तेजोराशिसमु
द्भवाम् तां विलोक्य मुदं प्रापुरमरा महिषार्दिताः १९ शूलं शूलाद्विनि-
ष्कृष्य ददौ तस्यै पिनाकधृक् चक्रं च दत्तवान्कृष्णः समुत्पाद्य स्वच
क्रतः २० शंखं च वरुणः शक्तिं ददौ तस्यै हुताशनः मारुतो दत्तवांश्चाप
बाणपूर्णे तथेषुधी २१ वज्रमिन्द्रः समुत्पाद्य कुलिशादमराधिपः॥
ददौ तस्यै सहस्राक्षो घण्टामैरावताद्गजात् २२ कालदण्डाद्यमो दंडं
पाशं चाम्बुपतिर्ददौ प्रजापतिश्चाक्षमालां ददौ ब्रह्मा कमण्डलुम् २३

३ समस्तरोमकूपेषु निजरश्मीन् दिवाकरः कालश्च दत्तवान्खड्गं त-
२४ स्यै चर्म चानिर्मलम् २४ क्षीरोदश्चामलं हारमजरे च तथाम्बरे चूडाम
णिं तथा दिव्यं कुंडले कटकानि च २५ अर्धचन्द्रं तथा शुभ्रं केयुरान्स
बोहुषु नूपुरौ विमलौ तद्वद्ग्रैवेयकमनुत्तमम् २६ अंगुलीयकरत्ना
नि समस्तास्वंगुलीषु च विश्वकर्मा ददौ तस्यै परशुं चातिनिर्मलम् २७
अस्त्राण्यनेकरूपाणि तथाभेद्यं च दंशनम् अम्लानपंकजां मालां २४
शिरस्युरसि चापराम् २८ अददज्जलधिस्तस्यै पंकजं चातिशोभनम्

हिमवान्वाहनं सिंहं रत्नानि विविधानि च २९ ददावशून्यं सुरया पान
पात्रं धनाधिपः शेषश्च सर्वनागेशो महामणिविभूषितम् ३० नागहारं
ददौ तस्यै धत्ते यः पृथिवीमिमाम् अन्यैरपि सुरैर्देवी भूषणैरायुधैस्त-
था ३१ संमानिता ननादोच्चैः साट्टहासं मुहुर्मुहुः तस्या नादेन घोरेण
कृत्स्नमापूरितं नभः ३२ अमायतातिमहता प्रतिशब्दो महानभूत्॥
चुक्षुभुः सकला लोकाः समुद्राश्च चकम्पिरे ३३ चचाल वसुधा चेलुः
सकलाश्च महीधराः जयेति देवाश्च मुदा तां ऊचुः सिंहवाहिनीम् ३४

३ तुष्टुवुर्मुनयश्चैनां भक्तिनम्रात्ममूर्तयः दृष्ट्वा समस्तं संक्षुब्धं-
१५ त्रैलोक्यममरारयः ३५ सन्नद्धाखिलसैन्यास्ते समुत्तस्थुरुदा
युधाः आः किमेतदिति क्रोधादाभाष्य महिषासुरः ३६ अभ्य-
धावत तं शब्दमशेषैरसुरैर्वृतः स ददर्श ततो देवीं व्याप्तलोक
त्रयां त्विषा ३७ पादाक्रान्त्या नतभुवं किरीटोल्लिखिताम्बराम्
क्षोभिताशेषपातालां धनुर्ज्यानिःस्वनेन ताम् ३८ दिशो भुजसह १५
स्रेण समन्ताद्व्याप्य संस्थिताम् ततः प्रववृते युद्धं तया देव्या

सुरद्विषाम् ३९ शस्त्रास्त्रैर्वहुधा मुक्तैरादीपितदिगन्तरम्॥ महि
षासुरसेनानिचिक्षुराख्यो महासुरः॥४०॥युयुधे चामरश्चान्यैश्चतु
रङ्गवलान्वितः॥रथानामयुतैः षड्भिरुदग्राख्यो महासुरः॥४१॥
अयुध्यतायुतानां च सहस्रे महाहनुः पञ्चाशद्भिश्च नियुतैरसिलो
मा महासुरः ४२ अयुतानां शतैः षड्भिर्वाष्कलो युयुधे रणे गज-
वाजिसहस्रौघैरनेकैः परिवारितः ४३ वृतो रथानां कोट्या च युद्धे
तस्मिन्नयुध्यत विडालाख्योऽयुतानाञ्च पञ्चाशद्भिरथायुतैः

दु॰ ॥४४॥ युयुधे संयुगे तत्र रथानां परिवारितः अन्ये च तत्रायुत-
१६ शो रथनागहयैर्वृताः ४५ युयुधुः संयुगे देव्या सह तत्र महासुराः
॥ कोटिकोटि सहस्रैस्तु रथानां दन्तिनां तथा ४६ हयानां च वृ
तो युद्धे तत्राभून्महिषासुरः तोमरैर्भिन्दिपालैश्च शक्तिभिर्मुसलै
स्तथा ४७ युयुधुः संयुगे देव्या खड्गैः परशुपट्टिशैः ॥ केचिच्च
चिक्षिपुः शक्तीः केचित्पाशांस्तथापरे ॥ ४८ ॥ देवीं खड्गप्रहा १६
रैस्तु ते तां हन्तुं प्रचक्रमुः ॥ सापि देवी ततस्तानि शस्त्राण्यस्त्राणि

चण्डिका ४९ लीलयैवप्रचिच्छेद निजशस्त्रास्त्रवर्षिणी ॥
अनायस्ताननादेवी स्तूयमाना सुरर्षिभिः ५० मुमोचासुरदेहेषु
शस्त्राण्यस्त्राणि चेश्वरी सोऽपि क्रुद्धो धुतसटो देव्या वाहनके
सरी ॥५१॥ चचारासुरसैन्येषु वनेष्विव हुताशनः निःश्वासा
न्मुमुचे यांश्च युध्यमाना रणेऽम्बिका ॥५२॥ तएव सद्यः सम्भूता
गणाः शतसहस्रशः युयुधस्ते परशुभिर्भिन्दिपालासिपट्टी-
शैः ॥५३॥ नाशयन्तोऽसुरगणान्देवीशक्त्युपबृंहिताः ॥अ

दु॰
२७

॥

वादयन्त पटहान्गणाः शंखांस्तथापरे ॥५४॥ मृदंगाश्च तथै
वान्ये तस्मिन्युद्धमहोत्सवे ॥ ततो देवी त्रिशूलेन गदया शक्तिवृ
ष्टिभिः ५५ खड्गादिभिश्च शतशो निजघान महासुरान् ॥ ॥
पातयामास चैवान्यान्घण्टास्वनविमोहितान् ॥५६॥ असुरान्
भुवि पाशेन बध्वा चान्यानकर्षयत् केचिद्द्विधा कृतास्तीक्ष्णैः
खड्गपातैस्तथापरे ५७ विपोथिता निपातेन गदया भुवि शेर २७
ते वेमुश्च केचिद्रुधिरं मुशलेन भृशं हताः ॥५८॥ केचिन्नि

तिता भूमौ भिन्ना: शूलेन वक्षसि। निरन्तरा: शरौघेण कृता:
केचिद्रणाजिरे ॥५९॥ सेनानुकारिण: प्राणान्मुमुचुस्त्रिदशा
र्दना: केषांचिद्बाहवश्छिन्नाश्छिन्नग्रीवास्तथापरे ६० शिरां
सि पेतुरन्येषामन्ये मध्ये विदारिता: विच्छिन्नजंघास्त्वपरे पे
तुरुर्व्यां महासुरा:॥६१॥ एकबाहुक्षिचरणा: केचिद्देव्या द्वि
कृता: छिन्नेऽपि चान्ये शिरसि पतिता: पुनरुत्थिता:॥६२॥
कबन्धा युयुधुर्देव्या गृहीतपरमायुधा: ननृतुश्चापरे तत्रयुद्धे

इ. तूर्यलयाश्रिताः ६३ कबंधाश्छिन्नशिरसः खड्गशक्त्यृष्टि
१९ पाणयः ॥ तिष्ठ तिष्ठेति भाषन्तो देवीमन्ये महासुराः ६४ पातितै
रथनागाश्वैरसुरैश्च वसुंधरा ॥ अगम्या साऽभवत्तत्र यत्राभूत्स म-
रणः ६५ शोणितौघा महानद्यः सद्यस्तत्र विसुस्रुवुः ॥ मध्ये चासु
रसैन्यस्य वारणासुरवाजिनाम् ६६ क्षणेन तन्महासैन्यमसुरा
णां तथाम्बिका निन्ये क्षयं यथा वह्निस्तृणदारुमहाचयम् ६७ १८
स च सिंहो महानादमुत्सृजन्धुतकेसरः ॥ शरीरेभ्योऽमरा-

शीलामसूनिव विचिन्वति ६८ देव्यागणेश्च तैस्तत्र कृतंयुद्धं
तथासुरैः यथैषां तुष्टुवुर्देवाः पुष्पवृष्टिमुचो दिवि ॥ ६९॥ इति
मार्कण्डेयपुराणे सावर्णिके मन्वंतरे देवी माहात्म्ये महिषासुर
सैन्यवधो नामद्वितीयोऽध्यायः ॥ २॥ उवाच ॥ १ ॥ श्लोक
॥ ६८ ॥ एवं ॥ ६९ ॥ एमादितिः ॥ १८३॥ ऋषिरुवाच ॥ १॥
निहन्यमानं तत्सैन्यमवलोक्य महासुरः ॥ सेनानीश्चिक्षुरः
कोपाद्ययौ योद्धुमथाम्बिकाम् ॥ २ ॥ स देवीं शरवर्षेण ववर्ष सम

उ. रेऽसुरः ॥ यथामेरुगिरेः शृंगं तोयवर्षेणतोयदः ॥३॥ तस्यच्छि
१९ त्वा ततो देवी लीलयैव शरोत्करान् ॥ जघान तुरगान्बाणैर्य
न्तारं चैव वाजिनाम् ॥४॥ चिच्छेद च धनुः सद्यो ध्वजं चातिस
मुच्छ्रितम् विव्याध चैव गात्रेषु छिन्नधन्वानमाशुगैः ॥ ५ ॥
सच्छिन्नधन्वा विरथो हताश्वो हतसारथिः ॥ अभ्यधावत तां देवीं
खड्गचर्मधरोऽसुरः ॥ ६ ॥ सिंहमाहत्य खड्गेन तीक्ष्णधारेण मूर्ध १९
नि ॥ आजघान भुजे सव्ये देवीमप्यतिवेगवान् ॥७॥ तस्याः खड्

गोभुजं प्राप्य प्रफाल नृपनन्दन ततो जग्राह शूलं स कोपारुणलोचनः ॥ ८ ॥ चिक्षेप च ततस्तत्तु भद्रकाल्यां महासुरः ॥ ९ ॥ दृष्ट्वा तदापतच्छूलं देवी शूलममुञ्चत ॥ तच्छूलं शतधा तेन नीतं स च महासुरः ॥ १० ॥ हते तस्मिन्महावीर्ये महिषस्य च भूपते ॥ आजगाम गजारूढश्चामरस्त्रिदशार्दनः ॥ ११ ॥ सोऽपि शक्तिं मुमोचाथ देव्यास्तामम्बिका द्रुतम् हुंकाराभिहता भूमौ पातयामास निष्प्रभाम् ॥ १२ ॥ भग्नां शक्तिं निपतितां दृष्ट्वा क्रोधसमन्वितः

दु. चिक्षेप चामरः शूलं बाणैस्तदपि साच्छिनत् १३ ततः सिंहः स
२० समुत्पत्य गजकुंभांतरे स्थितः॥ बाहुयुद्धेन युयुधे तेनोच्चैस्त्रि
दशारिणा १४ युद्ध्यमानौ ततस्तौ तु तस्मान्नागान्महीं गतौ युयु
धातेसंरब्धौ प्रहारैरतिदारुणैः १५ ततो वेगात्खमुत्पत्य निपत्य-
च मृगारिणा करप्रहारेण शिरश्चामरस्य पृथक्कृतम् १६ उदग्र
श्च रणे देव्या शिलावृक्षादिभिर्हतः दंतमुष्टितलैश्चैव कराल- २०
श्च निपातितः १७ देवी क्रुद्धा गदापातैश्चूर्णयामास चोद्धतम्॥

बाष्कलं भिन्दिपालेन बाणैस्ताम्रं तथान्धकम्॥ १८॥ उग्रास्यमुग्र
वीर्यं च तथैव च महाहनुम् त्रिनेत्रा च त्रिशूलेन जघान परमेश्वरी १९
बिडालस्यासिना कायात्पातयामास वै शिरः दुर्धरं दुर्मुखं चोभौ
शरैर्निन्ये यमक्षयम् २० एवं संक्षीयमाणे तु स्वसैन्ये महिषासुरः
माहिषेण स्वरूपेण त्रासयामास तान्गणान् २१ कांश्चित्तुण्ड
प्रहारेण खुरक्षेपैस्तथापरान् लाङ्गूलताडितांश्चान्यान् शृङ्गा
भ्यां च विदारितान्॥ २२॥ वेगेन कांश्चिदपरान्नादेन भ्रमणेन

दु॰ च निःश्वासपवनेनान्यान्पातयामासभूतले २३ निपात्यप्रम
२१ थानीकमभ्यधावत सोऽसुरः सिंहं हन्तुं महादेव्याः कोपं चक्रे त
तोऽम्बिका २४ सोऽपि कोपान्महावीर्यः खुरक्षुण्णमहीतलः ॥
शृङ्गाभ्यां पर्वतानुच्चांश्चिक्षेप च ननाद च २५ वेगभ्रमणविक्षु-
ण्णा मही तस्य व्यशीर्यत लाङ्गूलेनाहतश्चाब्धिः प्लावयामास
ड खंडं सर्वतः २६ धुतशृङ्गविभिन्नाश्च खण्डं खण्डं ययुर्घनाः श्वासानि २१
लास्ताः शतशो निपेतुर्नभसोऽचलाः २७ इति क्रोधसमाध्मा

तमापतन्तं महासुरम् दृष्ट्वा सा चण्डिका कोपं तद्वधाय तदाक
रोत् २८ सा क्षिप्त्वा तस्य वै पाशं तं बबन्ध महासुरम् तत्याज माहि
षं रूपं सोपि बद्धो महामृधे ॥२९॥ ततः सिंहोभवत्सद्यो यावत्तस्या
म्बिका शिरः छिनत्ति तावत्पुरुषः खड्गपाणिरदृश्यत ३० तत एवा
शु पुरुषं देवी चिच्छेद सायकैः तं खड्गचर्मणा सार्धं ततः सोभून्म-
गज. हागजः ३१ करेण च महासिंहं तं चकर्ष जगर्ज च कर्षतस्तु करं दे
वी खड्गेन निरकृन्तत ३२ ततो महासुरो भूयो माहिषं वपुरास्थितः त-

दु॰ शैलसोऽभ्यगमास त्रैलोंक्यं सचराचरम् ३३ ततः क्रुद्धा जगन्माता चंडि
२२ पानमुत्तमम् पपौ पुनः पुनश्चैव जहासारुणलोचना ३४ ननर्द चासुरः
सोऽपि बलवीर्यमदोद्धतः विषाणाभ्यां च चिक्षेप चण्डिकां प्रति भूधरा
न् ३५ सा च तान्प्रहितांस्तेन चूर्णयन्ती शरोत्करैः उवाच तं मदोद्धूत
मुखरागाकुलाक्षरम् ३६ देव्युवाच ३७ गर्ज गर्ज क्षणं मूढ मधु यावत्पि
बाम्यहम् मया त्वयि हतेऽत्रैव गर्जिष्यन्त्याशु देवताः ३८ ऋषिरुवाच ४० २२
एवमुक्त्वा समुत्पत्य साऽऽरूढा तं महासुरम् पादेनाक्रम्य कंठे च शूलेनैन

मत्ताऽव्ययम् ४० ततः सोपिपदाक्रांतस्तयानिजमुखात्ततः अर्धनि
ष्क्रान्तस्त एवासीद्देव्यावीर्येणसंवृतः ४१ अर्धनिष्क्रान्तएवासौ
युध्यमानोमहासुरः तयामहासिदेव्याशिरश्छित्वानिपातितः ना
४२ ततोमहाकृतंसर्वं दैत्यसैन्यंननाशतत् प्रहर्षंचपरंजग्मुःसक
लादेवतागणाः ४३ तुष्टुवुस्तांसुरादेवींसहदिव्यैर्महर्षिभिः जगुर्ग
न्धर्वपतयोननृतुश्चाप्सरोगणाः ४४ इतिमार्कण्डेयपुराणेसावर्णि
केमन्वन्तरेदेवीमाहात्म्येमहिषासुरवधोनामतृतीयोऽध्यायः ॥३॥

दु॰ उवाच ॥ ३॥ श्लोक ४१ एवं ५४ एवमादितः २१७ ऋषिरुवाच १

२३ शक्रादयः सुरगणा निहतेऽतिवीर्ये तस्मिन्दुरात्मनि सुरारिबले च

देव्या तांतुष्टुवुः प्रणतिनम्रशिरोधरांसावाग्भिः महर्षपुलकोद्गमचा

रुदेहाः २ देव्या यया ततमिदं जगदात्मशक्त्या निःशेषदेवगणश

क्तिसमूहमूर्त्या तामम्बिकामखिलदेवमहर्षिपूज्यां भक्त्या नताः

स्म विदधातु शुभानि शानः ३ यस्याः प्रभावमतुलं भगवाननन्तो २३

ब्रह्मा हरश्च नहिवक्तुमलं बलं च । सा चण्डिकाखिलजगत्परिपा

लनाय नाशाय चासुरभयस्य मतिं करोतु ४ या श्रीः स्वयं सुकृति
नां भवनेष्वलक्ष्मीः पापात्मनां कृतधियां हृदयेषु बुद्धिः श्रद्धा सतां
कुलजनप्रभवस्य लज्जा तां त्वां नताः स्म परिपालय देवि विश्वम् ५ किं
वर्णयाम तव रूपमचिन्त्यमेतत्किं चातिवीर्यमसुरक्षयकारि भूरि ।
किं चाहवेषु चरितानि तवाद्भुतानि सर्वेषु देव्यसुरदेवगणादिकेषु ६
हेतुः समस्तजगतां त्रिगुणापि दोषैर्न ज्ञायसे हरिहरादिभिरप्यपा
रा सर्वाश्रयाखिलमिदं जगदंशभूतमव्याकृता हि परमा प्रकृति

दु० स्त्वमाद्या ७ यस्याः समस्तसुरता समुदीरणेन तृप्तिं प्रयाति सक
२४ लेषु मखेषु देवि स्वाहासि वै पितृगणस्य च तृप्तिहेतुरुच्चार्यसे त्व
मत एव जनैः स्वधा च ८ या मुक्तिहेतुरविचिन्त्यमहाव्रता त्वमभ्य
स्यसे सुनियतेन्द्रियतत्त्वसारैः मोक्षार्थिभिर्मुनिभिरस्तसमस्तदोषै
र्विद्यासि सा भगवती परमा हि देवि ९ शब्दात्मिका सुविमलर्ग्य
जुषां निधानमुद्गीथरम्यपदपाठवतां च साम्नाम् देवि त्रयी भगव २५
ती भव भावनाय वार्ता च सर्वजगतां परार्तिहन्त्री १० मेधासि देवि मा

विदिताखिलशास्त्रसारा दुर्गाऽसि दुर्गभवसागरनौरसंगा ॥ श्रीः
कैटभारिहृदयैककृताधिवासा गौरी त्वमेव शशिमौलिकृतप्रति
ष्ठा ॥ ११ ॥ ईषत्सहासममलं परिपूर्णचन्द्रविम्बानुकारि कनको-
त्तमकान्तिकान्तम् ॥ अत्यद्भुतं प्रहृतमात्तरुषा तथाऽपि वक्त्रं वि
लोक्य सहसा महिषासुरेण १२ दृष्ट्वा तु देवि कुपितं भ्रुकुटी क
रालमुद्यच्छशाङ्कसदृशच्छवियन्नसद्यः ॥ प्राणान्मुमोच महिष-
स्तदतीव चित्रं कैर्जीव्यते हि कुपितान्तकदर्शनेन १३ देवि प्र

दु० सीदपरमा भवती भवाय सद्यो विनाशयसि कोपवती कुलानि
२५ विज्ञातमेतदधुनैव यदस्तमेतन्नीतं बलं सुविपुलं महिषासुरस्य॥
१४ ते संमता जनपदेषु धनानि तेषां तेषां यशांसि न च सीदति ध
र्मवर्गः। धन्यास्त एव निभृतात्मजभृत्यदारा येषां सदाऽभ्युदयदा
भवती प्रसन्ना १५ धर्म्याणि देवि सकलानि सकलानि सदैव क-
र्माण्यत्यादृतः प्रतिदिनं सुकृती करोति स्वर्गं प्रयाति च ततो भवती २५
प्रसादाल्लोकत्रयेऽपि फलदा ननु देवि तेन॥१६॥ दुर्गे स्मृता हर-

रसिभीतिमशेषजन्तोः स्वस्थैः स्मृता मतिमतीव शुभां ददासि दा-
रिद्र्यदुःखभयहारिणि कात्वदन्या सर्वोपकारकरणाय सदार्द्रचि-
त्ता १७ एभिर्हतैर्जगदुपैति सुखं तथैते कुर्वन्तु नाम नरकाय चिराय
पापम्॥ संग्राममृत्युमधिगम्य दिवं प्रयान्तु मत्वेति नूनमहितान्विनि-
हंसि देवि १८ दृष्ट्वैव किं न भवती प्रकरोति भस्म सर्वासुरानरिषु य-
त्प्रहिणोषि शस्त्रम् लोकान्प्रयान्तु रिपवोऽपि हि शस्त्रपूता इत्थं
मतिर्भवति तेष्वहि तेषु साध्वी १९ खड्गप्रभानिकरविस्फुरणैस्त-

दु थोग्रैः शूलाग्रकान्तिनिवहेन दृशोऽसुराणाम् । यन्नागता विलय
२६ मंशुमदिन्दुखण्डयोग्याननं तव विलोकयतां तदेतत् २० दुर्वृत्त
वृत्तशमनं तव देवि शीलं रूपं तथैतदविचिन्त्यमतुल्यमन्यैः वीर्यं
च हन्तृ हृतदेवपराक्रमाणां वैरिष्वपि प्रकटितैव दयात्वयेत्थ-
म् २१ केनोपमा भवतु तेऽस्य पराक्रमस्य रूपं च शत्रुभयकार्यति
हारि कुत्र । चित्ते कृपा समरनिष्ठुरता च दृष्टा त्वय्येव देवि वर(दे)भुवन दे २६
त्रयेऽपि २२ त्रैलोक्यमेतदखिलं रिपुनाशनेन त्रातं त्वया स

मरमूर्धनि तेःपिहत्वा॥ नीता दिवं रिपुगणा भयमप्यपास्तमस्मा
कमुन्मदसुरारिभवं नमस्ते २३ शूलेन पाहि नो देवि पाहि खड्गेन
चाम्बिके॥ घण्टास्वनेन नः पाहि चापज्यानिःस्वनेन च २४ प्रा-
च्यां रक्ष प्रतीच्यां च चण्डिके रक्ष दक्षिणे। भ्रामणेनात्मशूल
स्य उत्तरस्यां तथेश्वरी २५ सौम्यानि यानि रूपाणि त्रैलोक्ये विचर
ते यानि चात्यर्थ घोराणि तै रक्षास्मांस्तथा भुवम् २६ खड्गशू
लगदादीनि यानि चास्त्राणि तेऽम्बिके करपल्लवसंगीनि तैरस्म

दु॰ मान्रक्ष सर्वतः २७ ऋषिरुवाच २८ एवंस्तुतासुरैर्दिव्यैः कु
२७ सुमैर्नन्दनोद्भवैः अर्चिता जगतां धात्री तथागंधानुलेपनैः
२९ भक्त्या समस्तैस्त्रिदशैर्दिव्यैर्धूपैः सुधूपिता। प्राह प्रसाद
सुमुखी समस्तान्प्रणतान् सुरान् ३० देव्युवाच ३१ व्रियतां
त्रिदशाः सर्वे यदस्मत्तोऽभिवाञ्छितम् ॥ ददाम्यहमतिप्री-
त्या स्तवैरेभिः सुपूजिता ३२ देवा ऊचुः ३३ भगवत्या कृतं स २७
र्वं न किंचिदवशिष्यते यदयं निहतः शत्रुरस्माकं महिषा-

सुरः ३४ यदि चापि वरो देयस्त्वयाऽस्माकं महेश्वरी॥संस्मृता
संस्मृता त्वं नो हिंसेथाः परमापदः ३५ यश्च मर्त्यः स्तवैरेभिस्
त्वां स्तोष्यत्यमलानने तस्य वित्तर्द्धिविभवैर्धनदारादिसंपदा
म् ३६ हृद्धयेऽस्मत्प्रसन्ना त्वं भवेथाः सर्वदाम्बिके ३७ ऋषि
रुवाच ३८ इति प्रसादिता देवैर्जगतोऽर्थे तथात्मनः। तथेत्
युक्त्वा भद्रकाली बभूवान्तर्हिता नृप ३९ इत्येतत्कथितं भूप सं
भूता सा यथापुरा॥ देवी देव शरीरेभ्यो जगत्त्रय हितैषिणी॥४०॥

दु० पुनश्च गौरी देहात्सा समुद्भूता यथाभवत् । वधाय दुष्ट दैत्यानां
२८ तथा शुम्भनिशुम्भयोः ४१ रक्षणाय च लोकानां देवानामुप
कारिणी । तच्छृणुष्व मयाख्यातं यथावत्कथयामि ते ४२
॥ इति मार्कण्डेयपुराणे सावर्णिके मन्वन्तरे देवीमाहात्म्ये
शक्रादिस्तुतिर्नाम चतुर्थोऽध्यायः ४ उवाच ५ अर्धाः २
श्लोक ३५ एवं ४२ एवमादितः २५९ उत्तमचरित्रस्य ॥ २८
रुद्र ऋषिः ॥ महासरस्वती देवता ॥ अनुष्टुप् छंदः ॥ भीमा शक्तिः

॥ भ्रामरीबीजम् ॥ सूर्यस्तत्वम् ॥ सामवेदः स्वरूपम् ॥ महास
रस्वती प्रीत्यर्थे उत्तमचरितजपे विनियोगः ॥ ऋषिरुवाच ॥ १॥
पुरा शुम्भनिशुम्भाभ्यामसुराभ्यां शचीपतेः ॥ त्रैलोक्यं यज्ञभा-
गाश्च हृता मदबलाश्रयात् ॥ २॥ तावेव सूर्यतां तद्वदधिकारं त
थैन्दवम् ॥ कौवेरमथ याम्यं च चक्राते वरुणस्य च ॥ ३॥ तावेव
पवनर्द्धिं च चक्रतुर्वन्हि कर्म च । ततो देवा विनिर्धूता भ्रष्टराज्याः
पराजिताः ॥ ४ हृताधिकारास्त्रिदशास्ताभ्यां सर्वे निराकृताः ॥

दु॰ महासुराभ्यां तां देवीं संस्मरन्त्यपराजिताम् ॥५॥ तयाऽस्मा
२९ कं वरो दत्तो यथापत्सु स्मृताखिलाः। भवतां नाशयिष्यामि तत्क्ष
णात्परमापदः ६ इति कृत्वा मतिं देवा हिमवन्तं नगेश्वरम् जग्मु
स्तत्र ततो देवीं विष्णुमायां प्रतुष्टुवुः ७ देवा ऊचुः ८ नमो देव्यै
महादेव्यै शिवायै सततं नमः नमः प्रकृत्यै भद्रायै नियताः प्रण
ताः स्म ताम् ९ रौद्रायै नमो नित्यायै गौर्यै धात्र्यै नमो नमः ॥ ज्यो २९
त्स्नायै चेन्दुरूपिण्यै सुखायै सततं नमः १० कल्याण्यै प्रणतां

ऋद्ध्यै सिद्ध्यै कूर्म्यै नमो नमः नैर्ऋत्यै भूभृतां लक्ष्म्यै शर्वाण्यै
ते नमो नमः ॥ ११ ॥ दुर्गायै दुर्गपारायै सारायै सर्वकारिण्यै ॥
ख्यात्यै तथैव कृष्णायै धूम्रायै सततं नमः ॥ १२ ॥ अतिसौम्या
तिरौद्रायै नतास्तस्यै नमो नमः ॥ नमो जगत्प्रतिष्ठायै देव्यै कृत्यै
नमो नमः ॥ १३ ॥ या देवी सर्वभूतेषु विष्णुमायेति शब्दिता ॥ न
मस्तस्यै ॥ १४ ॥ नमस्तस्यै ॥ १५ ॥ नमस्तस्यै नमो नमः ॥ १६ ॥ या
देवी सर्वभूतेषु चेतनेत्यभिधीयते ॥ नमस्तस्यै ॥ १७ ॥ नमस्तस्यै

॥१८॥ नमस्तस्यैनमोनमः॥ १९॥ यादेवीसर्वभूतेषुबुद्धिरू
पेणसंस्थिता॥नमस्तस्यै॥२०॥नमस्तस्यै ॥ २१॥ नमस्तस्यै
नमोनमः॥२२॥ यादेवीसर्वभूतेषु निद्रारूपेणसंस्थिता॥ न
मस्तस्यै॥२३॥नमस्तस्यै॥२४॥नमस्तस्यैनमोनमः॥ २५॥
यादेवीसर्वभूतेषुक्षुधारूपेणसंस्थिता॥नमस्तस्यै॥२६॥ न
मस्तस्यै॥ २७॥ नमस्तस्यैनमोनमः॥२८॥यादेवीसर्वभूतेषु ३०
छायारूपेणसंस्थिता॥नमस्तस्यै॥२९॥नमस्तस्यै॥ ३०॥

नमस्तस्यै नमोनमः ॥३१॥ यादेवीसर्वभूतेषु शक्तिरूपेणसंस्थि
ता ॥ नमस्तस्यै ३२ नमस्तस्यै ३३ नमस्तस्यैनमोनमः ३४ यादेवी
सर्वभूतेषु तृष्णारूपेणसंस्थिता नमस्तस्यै ३५ नमस्तस्यै ३६ न
मस्तस्यैनमोनमः ३७ यादेवीसर्वभूतेषु क्षान्तिरूपेणसंस्थिता ॥
नमस्तस्यै ३८ नमस्तस्यै ३९ नमस्तस्यैनमोनमः ४० यादेवीसर्वभू
तेषुजातिरूपेणसंस्थिता नमस्तस्यै ४१ नमस्तस्यै ४२ नमस्तस्यैन
मोनमः ४३ यादेवीसर्वभूतेषु लज्जारूपेणसंस्थिता नमस्तस्यै ४४

नमस्तस्यै ४५ नमस्तस्यै नमो नमः ४६ या देवी सर्वभूतेषु शान्ति
रूपेण संस्थिता नमस्तस्यै ४७ नमस्तस्यै नमो नमः ४८ या दे-
वी सर्वभूतेषु श्रद्धारूपेण संस्थिता नमस्तस्यै ५० नमस्तस्यै ५१
नमस्तस्यै नमो नमः ५२ या देवी सर्वभूतेषु कान्तिरूपेण संस्थिता
नमस्तस्यै ॥५३॥ नमस्तस्यै ॥५४॥ नमस्तस्यै नमो नमः ५५ या दे
वी सर्वभूतेषु लक्ष्मीरूपेण संस्थिता नमस्तस्यै ५६ नम- ३१
स्तस्यै ५७ नमस्तस्यै नमो नमः ५८ या देवी सर्वभूतेषु वृत्तिरू

पेणसंस्थिता नमस्तस्यै ५९ नमस्तस्यै ६० नमस्तस्यै नमोनमः
६१ यादेवी सर्वभूतेषु स्मृतिरूपेणसंस्थिता नमस्तस्यै ६२ नमस्त
स्यै ६३ नमस्तस्यै नमोनमः ६४ यादेवी सर्व भूतेषु दयारूपेणसंस्थि
ता नमस्तस्यै ६५ नमस्तस्यै ६६ नमस्तस्यै नमोनमः॥ ६७॥ यादे
वी सर्वभूतेषु तुष्टिरूपेणसंस्थिता नमस्तस्यै ६८ नमस्तस्यै ६९
नमस्तस्यै नमोनमः ७० यादेवी सर्वभूतेषु मातृरूपेण संस्थिता॥
नमस्तस्यै ७१ नमस्तस्यै ७२ नमस्तस्यै नमोनमः ७३ यादेवी

सर्वभूतेषु भ्रांतिरूपेण संस्थिता नमस्तस्यै ७४ नमस्तस्यै ७५॥
नमस्तस्यै नमो नमः ७६ इन्द्रियाणामधिष्ठात्री भूतानां चाखिले
षु या भूतेषु सततं तस्यै व्याप्तिदेव्यै नमो नमः ७७ चितिरूपेण या कृ
त्स्नमेतद्व्याप्य स्थिता जगत्॥ नमस्तस्यै ७९ नमस्तस्यै नमस्त
स्यै नमो नमः ८० स्तुता सुरैः पूर्वमभीष्टसंश्रयात्तथा सुरेन्द्रेण दि
नेषु सेविता। करोतु सा नः शुभहेतुरीश्वरी शुभानि भद्राण्यभिह 32
न्तु चापदः ८१ या सांप्रतं चोद्धतदैत्यतापितैरस्माभिरीशा च सु

स्य

रैर्नमस्ते ॥ याचस्मृता तत्क्षणमेव हन्ति नः सर्वापदो भक्तिविनम्रमू-
र्त्तिभिः ८२ ऋषिरुवाच ८३ एवंस्तवादियुक्तानां देवानांतत्रपार्वती
स्नातुमभ्याययौ तोये जाह्नव्या नृपनन्दन ८४ साब्रवीत्तान्सुरान्सु
भ्रूर्भवद्भिः स्तूयतेऽत्रका शरीरकोशतश्चास्याः समुद्भूताब्रवीच्छि
वा ८५ स्तोत्रंममैतत्क्रियते शुम्भदैत्यनिराकृतैः देवैः समेतैः स
मरे निशुम्भेन पराजितैः ८६ शरीरकोशाद्यत्तस्याः पार्वत्या निः
सृताम्बिका कौशिकीति समस्तेषु ततो लोकेषु गीयते ८७ तस्यां

दु० विनिर्गतायां तु कृष्णाऽभूत्सापि पार्वती कालिकेति समाख्याता-
३३ हिमाचलकृताश्रया ८८ ततोम्बिकां परं रूपं विभ्राणां सुमनोहरम्
ददर्श चण्डो मुण्डश्च भृत्यौ शुम्भनिशुम्भयोः ८९ ताभ्यां शुम्भाय चा
ख्याता सातीवसुमनोहरा काप्यास्ते स्त्री महाराज भासयन्ती हिमाच
लम् ९०॥ नैवतादृक् क्वचिद्रूपं दृष्टं केनचिदुत्तमम् ज्ञायतां काप्य
सौ देवी गृह्यतां चासुरेश्वर ९१ स्त्रीरत्नमतिचार्वङ्गी द्योतयन्ती दिस ३३
त्विषा सा तु तिष्ठति दैत्येन्द्र तां भवान्द्रष्टुमर्हति ९२ यानि रत्नानि

मणयो गजाश्वादी नि वै प्रभो त्रैलोक्ये तु समस्तानि सांप्रतं भवान्ति ते
गृहे ९३ ऐरावतः समानीतो गजरत्नं पुरंदरात् पारिजाततरुश्चायं तथै
वोच्चैःश्रवा हयः ९४ विमानं हंससंयुक्तमेतत्तिष्ठति तेऽङ्गणे रत्नभू
तमिहानीतं यदासीद्वेधसोऽद्भुतम् ९५ निधिरेष महापद्मः समानीतो
धनेश्वरात् किंजल्किनीं ददौ चाब्धिर्मालामम्लानपंकजाम् ९६
छत्रं ते वारुणं गेहे कांचनस्रावि तिष्ठति॥ तथाऽयं स्यन्दनवरो यः
पुराआसीत्प्रजापतेः ९७ मृत्योरुत्क्रान्तिदा नाम शक्तिरीश त्वयाऽ

दु. हृता ॥ पाशः सलिलराजस्य भ्रातुस्तव परिग्रहे ९८ निशुम्भस्या-
३४ ब्धिजाताश्च समस्ता रत्नजातयः वह्निश्चापि ददौ तुभ्यमग्निशौचे
च वाससी ९९ एवं दैत्येन्द्र रत्नानि समस्तान्याहृतानि ते। स्त्रीरत्नमे
षा कल्याणी त्वया कस्मान्न गृह्यते १०० ऋषिरुवाच १ निशम्येति
वचः शुम्भः स तदा चण्डमुण्डयोः प्रेषयामास सुग्रीवं दूतं देव्या महा
सुरम् २ इति चेति च वक्तव्या सा गत्वा वचनान्मम यथा चाभ्येति सं ३४
प्रीत्या तथा कार्यं त्वया लघु ३ स तत्र गत्वा यत्रास्ते शैलोद्देशेऽतिशो

भवे। सा देवी तां ततः प्राह श्लक्ष्णं मधुरया गिरा ४ दूत उवाच ५ दे
वि दैत्येश्वरः शुम्भस्त्रैलोक्ये परमेश्वरः दूतोऽहं प्रेषितस्तेन त्वत्सका
शमिहागतः॥ ६॥ अव्याहताज्ञः सर्वासु यः सदा देवयोनिषु निर्जिता
खिलदैत्यारिः स यदाह शृणुष्व तत् ७ मम त्रैलोक्यमखिलं मम दे-
वा वशानुगाः यज्ञभागानहं सर्वानुपाश्नामि पृथक् पृथक् ८ त्रैलोक्ये
वररत्नानि मम वश्यान्यशेषतः तथैव गजरत्नं च हृतं देवेन्द्रवाहनम्
९ क्षीरोदमथनोद्भूतमश्वरत्नं ममामरैः उच्चैःश्रवससंज्ञं तत्प्रणिप-

दु० त्यसमर्पितम् १० यानि चान्यानि देवेषु गंधर्वेषूरगेषु च रत्नभूतानि
३५ भूतानि तानि त्वय्येव शोभने ११ स्त्रीरत्नभूतां त्वां देवि लोके मन्याम
हे वयम् सा त्वमस्मानुपागच्छ यतो रत्नभुजो वयम् १२ मां वा मम
नुजं वाऽपि निशुम्भमुरुविक्रमम् भज त्वं चञ्चलापाङ्गि रत्नभूताऽसि
वै यतः १३ परमैश्वर्यमतुलं प्राप्स्यसे मत्परिग्रहात् एतद्बुद्ध्या समा-
लोक्य मत्परिग्रहतां व्रज १४ ऋषिरुवाच १५ इत्युक्ता सा तदा देवी ३५
गंभीरान्तःस्मिता जगौ दुर्गा भगवती भद्रा ययेदं धार्यते जगत्॥

१६ देव्युवाच १७ सत्यमुक्तं त्वया नात्र मिथ्या किंचित्त्वयोदितम्
त्रैलोक्याधिपतिः शुम्भो निशुम्भश्चापि तादृशः १८ किंत्वत्र यत्प्रति
ज्ञातं मिथ्या तत्क्रियते कथम् श्रूयतामल्पबुद्धित्वात्प्रतिज्ञा या कृ
ता पुरा १९ यो मां जयति संग्रामे यो मे दर्पं व्यपोहति यो मे प्रतिबलो-
लोके स मे भर्ता भविष्यति १२० तदागच्छतु शुम्भोऽत्र निशुम्भो वा
महासुरः मां जित्वा किं चिरेणात्र पाणिं गृह्णातु मे लघु २१ दूत उवा
च २२ अवलिप्तासि मैवं त्वं देवि ब्रूहि ममाग्रतः त्रैलोक्ये कः पुमां

दु॰ ३६ स्तिष्ठे द्वंद्वे शुंभनिशुंभयोः २३ अन्येषामपि दैत्यानां सर्वे देवा न वै यु
धि तिष्ठन्ति संमुखे देवि किं पुनः स्त्री त्वमेकिका २४ इन्द्राद्याः सक
ला देवास्तस्थुर्येषां न संयुगे शुंभादीनां कथं तेषां स्त्री प्रयास्यति
संमुखम् २५ सा त्वं गच्छ मयैवोक्ता पार्श्वं शुंभनिशुंभयोः केशा
कर्षणनिर्धूतगौरवा मागमिष्यसि २६ देव्युवाच २७ एवमेतद्ब
ली शुंभो निशुंभश्चातिवीर्यवान् किं करोमि प्रतिज्ञा मे यदनालो ३६
चिता पुरा २८ स त्वं गच्छ मयोक्तं ते यदेतत्सर्वमादृतः तदाचक्ष्व

सुरेन्द्राय स चयुक्तं करोतु यत् १२९ इतिमार्कण्डेयपुराणेसाव-
र्णिके मन्वन्तरेदेवीमहात्म्ये देव्यादूतसंवादो नामपञ्चमोऽध्या
यः ५ उवाच ९ स्वराजानि ६६ श्लोक ५४ एवं १२९ एवमादित
३८८ ऋषिरुवाच १ इत्याकर्ण्यवचोदेव्याः सदूतोऽमर्षपूरितः
समाचष्टसमागम्यदैत्यराजायविस्तरात् २ तस्य दूतस्यतद्वाक्य
माकर्ण्यासुरराट्ततः सक्रोधः प्राहदैत्यानामधिपंधूम्रलोचनं
३ हे धूम्रलोचनाशुत्वंस्वसैन्यपरिवारितः तामानय बलाद्दुष्टा

ष्टां केशाकर्षणविह्वलाम् ४ तत्परित्राणदः कश्चिद्यदि वोत्तिष्ठ
तेऽपरः स हन्तव्योऽमरो वापि यक्षो गन्धर्व एव वा ५ ऋषिरुवाच
६ तेनाज्ञप्तस्ततः शीघ्रं स दैत्यो धूम्रलोचनः वृतः षष्ट्या सह-
स्राणां द्रुतं ययौ ७ स दृष्ट्वा तां ततो देवीं तुहिनाचलसंस्थितां
जगादोच्चैः प्रयाहीति मूलं शुंभनिशुंभयोः ८ न चेत्प्रीत्याऽद्य
भवती मद्भर्तारमुपैष्यति ततो वलान्नयाम्येष केशाकर्षण ३७
विह्वलाम् ९ देव्युवाच १० दैत्येश्वरेण प्रहितो वलवान्वलसंवृतः

वलान्नयसि मामेवं ततः किं ते करोम्यहम् ११ ऋषिरुवाच १२
इत्युक्तः सोऽभ्यधावत्तामसुरो धूम्रलोचनः हुंकारेणैव तं भ
स्मसा चकाराम्विका ततः १३ अथ क्रुद्धं महासैन्यमसुराणां
तथाम्विका ववर्षसायकैस्तीक्ष्णैस्तथा शक्तिपरश्वधैः १४ त
तो धुतसटः कोपात्कृत्वा नादं सुभैरवम् पपातासुरसेनायां सिं
हो देव्याः स्ववाहनः १५ कांश्चित्करप्रहारेण दैत्यानास्येन चा
परान् आक्रान्त्या चाधरेणान्यान्स जघान महासुरान् १६ केषां

६ त्पाटयामास नखैः कोष्ठानि केशरी तथा तलप्रहारेण शिरांसि
३८ कृतवान्पृथक् १७ विच्छिन्नबाहुशिरसः कृतास्तेन तथाऽप
रे पपौ च रुधिरं कोष्ठादन्येषां धुतकेसरः १८ क्षणेन तद्बलं स
र्वं क्षयं नीतं महात्मना तेन केशरिणा देव्या वाहनेनातिकोपि
ना १९ श्रुत्वा तमसुरं देव्या निहतं धूम्रलोचनं बलं च क्षयितं
कृत्स्नं देवीकेशरिणा ततः २० चुकोप दैत्याधिपतिः शुंभः प्रस्फु ३८
रिताधरः आज्ञापयामास च तौ चण्डमुण्डौ महासुरौ २१ हे चंड

हेमुण्ड बलैर्बहुभिः परिवारितौ तत्रगच्छत गत्वा च सा समानी
यतां लघु २२ केशेष्वाकृष्य बद्ध्वा वा यदि वः शंसयो युधि तदा
ऽशेषायुधैः सर्वैरसुरैर्विनिहन्यताम् २३ तस्यां हतायां दुष्टायां
सिंहे च विनिपातिते शीघ्रमागम्यतां बध्वा गृहीत्वा तामथाम्बि
काम् २४ इति मार्कण्डेयपुराणे सावर्णिके मन्वन्तरे देवीमाहात्म्ये
धूम्रलोचनवधो नाम षष्ठोऽध्यायः ६ उवाच ४ अर्ध० श्लोक
२० एवं २४ एवमादितः ४१२ ऋषिरुवाच १ आज्ञप्तास्ते ततो

दु. दैत्याश्चण्डमुण्डपुरोगमाः चतुरंगबलोपेता ययुरभ्युद्यतायु
३९ धाः २ ददृशुस्ते ततो देवीमीषद्धासां व्यवस्थिताम् सिंहस्योपरि शै
लेन्द्रशृङ्गे महति काञ्चने ३ ते दृष्ट्वा तां समादातुमुद्यमं चक्रुरु
द्यताः आकृष्टचापासिधरास्तथान्ये तत्समीपगाः ४ ततो कोपं च
कारोच्चैरम्बिका तानरीन्प्रति कोपेन चास्या वदनं मसीवर्णमभू
त्तदा ५ भ्रुकुटीकुटिलात्तस्या ललाटफलकाद्द्रुतम् कालीकरा ३९
लवदना विनिष्क्रान्तासिपाशिनी ६ विचित्रखट्वाङ्गधरा नरमा

लाविभूषणा द्वीपिचर्मपरीधानाशुष्कमांसाऽनिभैरवा ७ अतिवि
स्तारवदना जिह्वाललनभीषणा निमग्नारक्तनयना नादापूरित
दिङ्मुखा ८ सा वेगेनाभिपतिता घातयन्तीमहासुरान् सैन्येतत्रसुरा
रीणामभक्षयत तद्बलम् ९ पार्ष्णिग्राहांकुशग्राहयोधघण्टासम
न्वितान् समादायैकहस्तेन मुखे चिक्षेप वारणान् १० तथैव योधं तु
रगैरथं सारथिना सह निक्षिप्य वक्त्रे दशनैश्चर्वयन्त्यनिभैरवम्
११ एकं जग्राह केशेषु ग्रीवायामथ चापरम् पादेनाक्रम्य चैवाऽन्यमु

रसाऽन्यमपोथयत १२ तैर्मुक्तानि च शस्त्राणि महास्त्राणि तथा
 ऽसुरैः मुखेन जग्राह रुषा दशनैर्मथितान्यपि १३ बलिनां तद्बलं सर्वम
सुराणां दुरात्मनाम् ममर्दाभक्षयच्चान्या नन्यांश्चाताडयत्तदा १४ अ
सिना निहताः केचित्केचित्खट्वाङ्गताडिताः जग्मुर्विनाशमसु
रा दन्ताग्राभिहतास्तथा १५ क्षणेन तद्बलं सर्वमसुराणां निपातित
म् दृष्ट्वा चण्डोऽभिदुद्राव तां कालीमतिभीषणाम् १६ शरवर्षैर्म ४०
हाभीमैर्भीमाक्षीं तां महासुरः छादयामास चक्रैश्च मुण्डः क्षिप्तैः सहस्र

श्राः१७ तानि चक्राण्यनेकानि विशमानानि तन्मुखम् वभुर्यथाऽर्क
बिंबानि सुबहूनि घनोदरम् १८ ततो जहासातिरुषा भीमं भैरवना
दिनी कालीकरालवक्त्रान्तर्दुर्दर्शदशनोज्ज्वला १९ उत्थाय च म
हासिंहं देवी चण्डमधावत गृहीत्वा चास्य केशेषु शिरस्तेनासिनाऽ
च्छिनत् २० अथ मुंडोऽभ्यधावत्तां दृष्ट्वा चंडं निपातितम् तमप्य
पातयद्भूमौ सा खड्गाभिहतं रुषा २१ हतशेषं ततः सैन्यं दृष्ट्वा चं
डं निपातितम् मुण्डं च सुमहावीर्यं दिशो भेजे भयातुरम् २२ शिर

दुः श्चण्डस्यकालीचगृहीत्वामुण्डमेवच प्राहप्रचण्डाट्टहासमिश्र
मभ्येत्य चंडिकाम् २३ मयातवात्रोपहृतौ चंडमुंडौ महापशू युद्धयज्ञे
स्वयं शुंभं निशुंभं च हनिष्यसि २४ ऋषिरुवाच २५ तावानीतौ ततो दृ
ष्ट्वा चंडमुंडौ महासुरौ उवाच कालीं कल्याणी ललितं चंडिका
वचः २६ यस्माच्चंडं च मुंडं च गृहीत्वा त्वमुपागता चामुंडेति
ततो लोके ख्याता देवी भविष्यसि २७ इति मार्कंडेयपुराणे सा ४९
वर्णिके मन्वन्तरे देवीमाहात्म्ये चंडमुंडवधो नाम सप्तमोऽध्यायः

७॥ उवाच २ श्लोक २५ एवं २७ एवमादितः ४३९ ऋषिरुवाच १
चंडे च निहते दैत्ये मुंडे च विनिपातिते बहुलेषु च सैन्येषु क्षयितेष्व
सुरेश्वर २ ततः कोपपराधीनचेताः शुंभः प्रतापवान् उद्योगं सर्व
सैन्यानां दैत्यानामादिदेशह ३ अद्य सर्वबलैर्दैत्याः षडशीतिरु
दायुधाः कम्बूनां चतुराशीतिर्निर्यान्तु स्वबलैर्वृताः ४ कोटिवीर्या
णि पंचाशदसुराणां कुलानि वै शतं कुलानि धौम्राणां निर्गच्छंतु
ममाज्ञया ५ कालका दौर्हृदा मौर्याः कालकेयास्तथासुराः युद्धाय

दु.
४२

सञ्ज्ञा निर्यान्तु आज्ञया त्वरीता मम ६ इत्याज्ञाप्यासुरपतिः शुंभो भैरवशासनः निर्जगाम महासैन्यः सहस्रैर्बहुभिर्वृतः ७ आयांतं चंडिका दृष्ट्वा तत्सैन्यमतिभीषणम् ज्यास्वनैः पूरयामास धरणीगगनांतरम् ८ ततः सिंहो महानादमतीव कृतवान्नृप घंटास्वनेन तं नादमम्बिका चोपबृंहयत् ९ धनुर्ज्यासिंहघंटानां नादापूरितदिङ्मुखा निनादैर्भीषणैः काली जिग्ये विस्तारितानना १० ४२

तं निनादमुपश्रुत्य दैत्यसैन्यैश्चतुर्दिशम् देवी सिंहस्तथा काली

शरीरैः परिवारिताः ११ एतस्मिन्नन्तरे भूप विनाशाय सुरद्विषाम्
भवायामरसिंहानामतिवीर्यबलान्विताः १२ ब्रह्मेशगुहविष्णूनां
तथेन्द्रस्य च शक्तयः शरीरेभ्यो विनिष्क्रम्य तद्रूपैश्चण्डिकां ययुः
१३ यस्य देवस्य यद्रूपं यथाभूषणवाहनम् तद्वदेव हि तच्छक्तिर
सुरान्योद्धुमाययौ १४ हंसयुक्तविमानाग्रे साक्षसूत्रकमण्डलुः आ
याता ब्रह्मणः शक्तिर्ब्रह्माणी साभिधीयते १५ माहेश्वरी वृषारू
ढा त्रिशूलवरधारिणी महाहिवलया प्राप्ता चन्द्ररेखाविभूषणा

१६ कौमारी शक्तिहस्ता च मयूरवरवाहना। योद्धुमभ्याययौ दैत्या
४३ नम्बिका गुहरूपिणी १७ तथैव वैष्णवी शक्तिर्गरुडोपरिसंस्थिता।
शंखचक्रगदाशार्ङ्गखड्गहस्ताभ्युपाययौ १८ यज्ञवाराहमतुलं
रूपं या बिभ्रती हरेः शक्तिः साप्याययौ तत्र वाराहीं बिभ्रती तनुम्
१९ नारसिंही नृसिंहस्य बिभ्रती सदृशं वपुः प्राप्ता तत्र सटाक्षेपक्षि
प्तनक्षत्रसंहतिः २० वज्रहस्ता तथैवैन्द्री गजराजोपरिस्थिता प्रा ४३
प्तासहस्रनयना यथा शक्रस्तथैव सा २१ ततः परिवृतस्ताभिरी-

शानो देवशक्तिभिः हन्यंतामसुराः शीघ्रंममप्रीत्याह चंडिकाम् २२
ततोदेवी शरीरात्तुविनिष्क्रान्तातिभीषणा चंडिकाशक्तिरत्युग्रा
शिवाशतनिनादिनी २३ साचाह धूम्रजटिलमीशानमपराजिता
दूतत्वंगच्छ भगवन्पार्श्वंशुंभ निशुंभयोः २४ ब्रूहिशुंभंनिशुंभंच
दानवावतिगर्वितौ येचान्येदानवास्तत्रयुद्धायसमुपस्थिताः॥
२५ त्रैलोक्यमिन्द्रोलभतांदेवाः सन्तुहविर्भुजः यूयंप्रयातपाता
लंयदिजीवितुमिच्छथ २६ बलावलेपादथ चेद्भवन्तोयुद्धकां

दु०

५४ क्षिणः तदाऽऽगच्छत तृप्यन्तु मच्छिवाः पिशितेन वः २७ यतो
नियुक्तो दौत्येन तया देव्या शिवः स्वयम् शिवदूतीति लोकेऽस्मिंस्तत
साख्यातिमागता २८ तेऽपि श्रुत्वा वचो देव्याः शर्वाख्यातं महासुराः
अमर्षापूरिता जग्मुर्यत्र कात्यायनी स्थिता २९ ततः प्रथममेवाग्रे शरश
क्त्यृष्टिवृष्टिभिः ववर्षुरुद्धतामर्षास्तां देवीममरारयः ३० सा च तान्प्र
हितान्बाणाञ्छूलशक्तिपरश्वधान चिच्छेद लीलयाध्मातधनुर्मु ५४
क्तैर्महेषुभिः ३१ तस्याग्रतस्तथा काली शूलपातविदारितान् खट्वा

वाङ्ग.पोथितांश्चारीन्कुर्वती व्यचरत्तदा ३२ कमण्डलुजलाक्षेप-
हतवीर्यान्हतौजसः ब्रह्माणी चाकरोच्छत्रून्येन येन स्म धावति ३३
माहेश्वरी त्रिशूलेन तथा चक्रेण वैष्णवी दैत्याञ्जघान कौमारी तथा
शक्त्यातिकोपना ३४ ऐन्द्रीकुलिशपातेन शतशो दैत्यदानवाः पेतुर्वि-
दारिताः पृथ्व्यां रुधिरौघप्रवर्षिणः ३५ तुंडप्रहारविध्वस्ता दंष्ट्राग्र-
क्षतवक्षसः वाराहमूर्त्या न्यपतंश्चक्रेण च विदारिताः ३६ नखैर्विदारि-
तांश्चान्यान्भक्षयन्ती महासुरान् नारसिंही चचाराजौ नादापूर्णदिग-

दु. त्वरा ३७ चण्डाट्टहासैरसुराः शिवदूत्यभिदूषिताः॥ पेतुः पृथिव्यां
४५ पतितांस्तांश्चखादाथसातदा ३८ इति मातृगणं क्रुद्धं मर्दयन्तं महा
सुरान् दृष्ट्वाभ्युपायैर्विविधैर्नेशुर्देवारिसैनिकाः ३९ पलायनपरा
न्दृष्ट्वा दैत्यान्मातृगणार्दितान् योद्धुमभ्याययौ क्रुद्धो रक्तबीजो महा
सुरः ४० रक्तबिन्दुर्यदा भूमौ पतत्यस्य शरीरतः समुत्पतति मेदिन्यास्
तत्प्रमाणस्तदासुरः ४१ युयुधे स गदापाणिरिन्द्रशक्त्या महासुरः तत ४५
श्चैन्द्री स्ववज्रेण रक्तबीजमताडयत् ४२ कुलिशेनाहतस्याशु बहुसु

स्रावशोणितम् समुत्तस्थुस्ततो योधास्तद्रूपास्तत्पराक्रमाः ४३ यावंतः
पतितास्तस्य शरीराद्रक्तबिन्दवः तावंतः पुरुषा जातास्तद्वीर्यबलवि
क्रमाः ४४ ते चापि युयुधुस्तत्र पुरुषा रक्तसंभवाः समं मातृभिरत्युग्रश
स्त्रपातातिभीषणम् ४५ पुनश्च वज्रपातेन क्षतमस्य शिरो यदा ववा
ह रक्तं पुरुषास्ततो जाताः सहस्रशः ४६ वैष्णवी समरे चक्रेणाभिज
घान ह गदया ताडयामास ऐन्द्री तमसुरेश्वरम् ४७ वैष्णवी चक्रभिन्न
स्य रुधिरस्रावसंभवैः सहस्रशो जगद्व्याप्तं तत्प्रमाणैर्महासुरैः ४८ शक्त्या

दु॰ जघान कौमारी वाराही च तथाऽसिना माहेश्वरी त्रिशूलेन रक्तबी
४६ जं महासुरम् ४९ स चापि गदया दैत्यः सर्वा एवाहनत्पृथक् मातॄः को
पसमाविष्टो रक्तबीजो महासुरः ५० तस्याहतस्य बहुधा शक्तिशू-
लादिभिर्भुवि पपात यो वै रक्तौघस्तेनासञ्छतशोऽसुराः ५१ तैश्चा
सृक्संभूतैरसुरैः सकलं जगत् व्याप्तमासीत्ततो देवा भयमाज
ग्मुरुत्तमम् ५२ तान्विषण्णान्सुरान्दृष्ट्वा चंडिका प्राह सत्वरम् उ ४६
वाच कालीं चामुंडे विस्तीर्णं वदनं कुरु ५३ मच्छस्त्रपातसंभूतान्

रक्तविन्दून्महासुरान् रक्तविन्दोः प्रतीच्छ त्वं वक्त्रेणानेन वेगिना
५४ भक्षयंती चर रणे तदुत्पन्नान्महासुरान् एवमेष क्षयं दैत्यः क्षीण
रक्तो गमिष्यति ५५ भक्ष्यमाणास्त्वया चोग्रा न चोत्पत्स्यन्ति चापरे इत्यु
क्त्वा तां ततो देवी शूलेनाभिजघान तम् ५६ मुखेन काली जगृहे रक्त
वीजस्य शोणितम् ततोऽसावाजघानाथ गदया तत्र चंडिकाम् ५७ न
चास्या वेदनां चक्रे गदापातोऽल्पिकामपि तस्याः हतस्य देहात्तु बहु
सुस्राव शोणितम् ५८ यतस्ततस्तद्वक्त्रेण चामुंडा संप्रतीच्छति ॥

दु. मुखे समुद्गता ये ऽस्या रक्तपातान्महासुराः ५९ नांश्चखादाथचामुं
४७ डापपौतस्य च शोणितम् देवी शूलेन वज्रेण वाणैरसिभिर्ऋष्टिभिः ६०
जघान रक्तवीजं तं चामुंडापीतशोणितम् स पपात महीपृष्ठे शस्त्र
संघसमाहतः ६१ नीरक्तश्च महीपाल रक्तवीजो महासुरः ततस्ते ह
र्षमतुलं मवापुस्त्रिदशा नृप ६२ तेषां मातृगणो जातो ननर्तासृङ्म
दोद्धतः इति मार्कण्डेयपुराणे सावर्णिके मन्वंतरे देवीमाहात्म्ये र ४७
क्तवीजवधो नामाष्टमोऽध्यायः ८ उवाच १ अर्ध १ श्लोक ६१॥

एवं ६३ एवमादितः ५०२ राजोवाच १ विचित्रमिदमाख्यातं भग
वन्भवतामम देव्याश्चरितमाहात्म्यं रक्तबीजवधाश्रितम् २ भूयश्चे
च्छाम्यहं श्रोतुं रक्तबीजेनिपातिते चकारशुंभोयत्कर्मनिशुंभश्चा-
तिकोपनः ३ ऋषिरुवाच ४ चकारकोपमतुलं रक्तबीजेनिपातिते
शुंभासुरोनिशुंभश्चहतेष्वन्येषुचाहवे ५ हन्यमानं महासैन्यं विलो
क्यामर्षमुद्वहन् अभ्यधावन्निशुंभोऽथमुख्ययाऽसुरसेनया ६ त
स्याग्रतस्तथापृष्ठेपार्श्वयोश्चमहासुराः संदष्टौष्ठपुटाः क्रुद्धाहंतुंदे

दुः
५८
वीमुपाययुः ७ आजगाम महावीर्यः शुंभोऽपि स्वबलैर्वृतः निहंतुं
चंडिकां कोपात्कृत्वा युद्धं तु मातृभिः ८ ततो युद्धमतीवासीद्देव्याः
शुंभनिशुंभयोः शरवर्षमतीवोग्रं मेघयोरिव वर्षतोः ९ चिच्छेदास्ता
ञ्छरांस्ताभ्यां चंडिका स्वशरोत्करैः ताडयामास चांगेषु शस्त्रौघैर
सुरेश्वरौ १० निशुंभो निशितं खड्गं चर्म चादाय सुप्रभम् अताडय
न्मूर्ध्नि सिंहं देव्या वाहनमुत्तमम् ११ ताडिते वाहने देवी क्षुरप्रेणा ५८
सिमुत्तमम् निशुंभस्याशु चिच्छेद चर्म चाप्यष्टचन्द्रकम् १२ छिन्ने

चर्मणि खड्गे च शक्तिं चिक्षेप सोऽसुरः तामप्यस्य द्विधा चक्रे चक्रे
णाभिमुखागताम् १३ कोपाध्मातो निशुंभोऽथ शूलं जग्राह दान
वः आयांतं मुष्टिपातेन देवी तच्चाप्यचूर्णयत् १४ आविद्ध्याथ ग
दां सोऽपि चिक्षेप चंडिकां प्रति साऽपि देव्या त्रिशूलेन भिन्ना भस्म
त्वमागता १५ ततः परशुहस्तं तमायान्तं दैत्यपुङ्गवम् आहत्य
देवी बाणौघैरपातयत भूतले १६ तस्मिन्निपतिते भूमौ निशुंभे भी
मविक्रमे भ्रातर्यतीव संक्रुद्धः प्रययौ हंतुमम्बिकाम् १७ सर

थस्थस्तथात्युच्चैर्गृहीतपरमायुधैः भुजैरष्टाभिरतुलैर्व्याप्याशे-
षंबभौनभः १८ तमायान्तंसमालोक्यदेवीशंखमवादयत् ज्याशब्दं
चापिधनुषश्चकारातीवदुःसहम् १९ पूरयामासककुभोनिजघंटा
स्वनेनच समस्तदैत्यसैन्यानांतेजोवधविधायिना २० ततःसिंहो
महानादैस्त्याजितेभमहामदैः पूरयामास गगनंगां तथैवदिशो
दश २१ ततः कालीसमुत्पत्य गगनंक्ष्मामताडयत् कराभ्यां
तन्निनादेन प्राक्स्वनास्तेतिरोहिताः २२ अट्टाट्टहासमशिवं-

शिवदूतीचकारह तैःशब्दैरसुरास्त्रेसुःशुम्भःकोपंपरंययौ २३
दुरात्मंस्तिष्ठतिष्ठेतिव्याजहाराम्बिकायदा तदाजयेत्यभिहितं
देवैराकाशसंस्थितैः २४ शुम्भेनागत्यया शक्तिर्मुक्ताज्वालातिभी
षणा आयान्तीवह्निकूटाभा सानिरस्तामहोल्कया सिंहनादेन
शुम्भस्यव्याप्तंलोकत्रयान्तरम् निर्घातनिःस्वनोघोरोजितवानव
नीपते २६ शुम्भमुक्ताञ्छरान्देवीशुम्भस्तत्प्रहितांशरान् चिच्छेद
स्वशरैरुग्रैःशतशोऽथसहस्रशः २७ ततःसाचंडिकाक्रुद्धाशूले

दु॰ नाभिजघानतम् सतदाभिहतोभूमौमूर्छितोनिपपातह २९ ततो
५० निशुंभःसंप्राप्यचेतनामात्तकार्मुकः आजघानशरैर्देवींकालींके
सरिणंतथा २९ पुनश्चकृत्वाबाहूनामयुतंदनुजेश्वरः चक्रायुधेन
दितिजश्छादयामासचण्डिकाम् ३० ततोभगवतीक्रुद्धादुर्गा
दुर्गार्तिनाशिनी चिच्छेदतानिचक्राणिस्वशरैःसायकांश्चतान्
३१ ततोनिशुंभोवेगेनगदामादायचंडिकाम् अभ्यधावतवैहन्तुं ५०
दैत्यसैन्यसमावृतः ३२ तस्यापतत एवाशुगदांचिच्छेदचंडिका

खड्गेन शितधारेण सच शूलं समाददे ३३ शूलहस्तं समायांतं निशु
म्भममरार्दनम् हृदि विव्याध शूलेन वेगाविद्धेन चण्डिका ३४ भिन्न
स्यतस्य शूलेन हृदयान्निःसृतोऽपरः महावलो महावीर्यस्तिष्ठेति
पुरुषोऽवदन् ३५ तस्य निष्क्रामतो देवी प्रहस्य स्वनवत्ततः शिरश्चि
च्छेद खड्गेन ततोऽसावपतद्भुवि ३६ ततः सिंहश्चखादोग्रदंष्ट्राक्षु
ण्णशिरोधरान् असुरांस्तांस्तथा काली शिवदूती तथापरान् ३७
कौमारीशक्तिनिर्भिन्नाः केचिन्नेशुर्महासुराः ब्रह्माणीमन्त्रपू-

दु॰ तोयेनान्येनिराकृताः ३८ माहेश्वरीत्रिशूलेनभिन्नाःपेतुस्तथाप
५१ रे वाराहीतुंडघातेनकेचिच्चूर्णीकृताभुवि ३९ खंडखंडं च चक्रे
णवैष्णव्यादानवाःकृताः वज्रेणचैन्द्रीहस्ताग्रविमुक्तेनतथा
परे ४० केचिद्विनेशुरसुराः केचिन्नष्टामहाहवात् भक्षितास्थापरे
कालीशिवदूतीमृगाधिपैः ४१ इति मार्कण्डेपुराणेसावर्णिकेम
न्वन्तरे देवीमाहात्म्ये निशुंभवधोनामनवमोऽध्यायः ९ उवाच २ ५१
श्लोक ३९ एवं ४१ एवमादितः ५४३ ऋषिरुवाच १ निशुंभंनिहं

तं दृष्ट्वा भ्रातरं प्राणसंमितम् हन्यमानं बलं चैव शुंभः क्रुद्धोऽब्रवी
द्वचः २ बलावलेपाद्दुष्टे त्वं मा दुर्गे गर्वमावह अन्यासां बलमाश्रि
त्य युद्ध्यसे याऽतिमानिनी ३ देव्युवाच ४ एकैवाहं जगत्यत्र द्विति-
या का ममापरा पश्यैता दुष्ट मय्येव विशन्त्यो मद्विभूतयः ५ सम
स्तास्ता देव्यो ब्रह्माणीप्रमुखा लयम् तस्या देव्यास्तनौ जग्मुरे कै
वासीत्तदाम्बिका ६ देव्युवाच ७ अहं विभूत्या बहुभिरिह रूपैर्य
दास्थिता तत्संहृतं मयैकैव तिष्ठाम्याजौ स्थिरो भव ८ ऋषिरु

वाच ९ ततः प्रववृते युद्धं देव्याः शुम्भस्य चोभयोः पश्यतां सर्व-
देवानामसुराणां च दारुणम् १० शरवर्षैः शितैः शस्त्रैस्तथास्त्रै
श्चैव दारुणैः तयोर्युद्धमभूद्भूयः सर्वलोकभयंकरम् ११ दिव्यान्य
स्त्राणि शतशो मुमुचे यान्यथाम्बिका बभंज तानि दैत्येन्द्रस्तत्प्र
तीघातकर्तृभिः १२ मुक्तानि तेन चास्त्राणि दिव्यानि परमेश्वरी
बभंज लीलयैवोग्रहुंकारोच्चारणादिभिः १३ ततः शरशतैर्देवी
माच्छादयत सोऽसुरः सापि तत्कुपिता देवी धनुश्चिच्छेद चेषुभिः

१४ छिन्ने धनुषि दैत्येन्द्रस्तथा शक्तिमथाददे चिच्छेद देवी च
क्रेण तामप्यस्य करे स्थिताम् १५ ततः खड्गमुपादाय शतचन्द्रं
च भानुमत् अभ्यधावत्तदा देवीं दैत्यानामधिपेश्वरः १६ तस्याप
तत एवाशु खड्गं चिच्छेद चण्डिका धनुर्मुक्तैः शितैर्बाणैश्चर्म चा
र्ककरामलम् १७ हताश्वः स तदा दैत्यश्छिन्नधन्वा विसारथिः ।
जग्राह मुद्गरं घोरमम्बिकानिधनोद्यतः १८ चिच्छेदापततस्त
स्य मुद्गरं निशितैः शरैः तथापि सोऽभ्यधावत्तां मुष्टिमुद्यम्य वे

दु० गवान् १९ समुष्टिं पातयामास हृदये दैत्यपुंगवः देव्यास्तं चापि सा
५३ देवी तलेनोरस्यताडयत् २० तलप्रहाराभिहतो निपपात मही
तले स दैत्यराजः सहसा पुनरेव तथोत्थितः २१ उत्पत्य च प्रगृ
ह्योच्चैर्देवीं गगनमास्थितः तत्रापि सा निराधारा युयुधे तेन चण्डि
का २२ नियुद्धं खे तदा दैत्यश्चण्डिका च परस्परम् चक्रतुः प्रथमं
युद्धं मुनिविस्मयकारकम् २३ ततो नियुद्धं सुचिरं कृत्वा तेनाम्बिका ५२
सह उत्पाट्य भ्रामयामास चिक्षेप धरणीतले २४ स क्षिप्तो धर-

स्तीक्ष्णमुष्टिमुद्यम्यवेगितः अभ्यधावतदुष्टात्मा चंडिकानिधने-
च्छया २५ तमायान्तं ततो देवीसर्वदैत्यजनेश्वरम् जगत्यांपातया
मासभित्वा शूलेन वक्षसि २६ सगतासुः पपातोर्व्यां देवी शूलाग्रवि
क्षतः चालयन्सकलां पृथ्वीं साब्धिद्वीपां सपर्वताम् २७ ततः प्रसन्न
मखिलं हते तस्मिन्दुरात्मनि जगत्स्वास्थ्यमतीवाप निर्मलं चाभव
न्नभः २८ उत्पातमेघाः सोल्का ये प्रागासंस्ते शमं ययुः सरितो मार्ग
वाहिन्यस्तथाऽऽसंस्तत्र पातिते २९ ततो देवगणाः सर्वे हर्षनिर्भर

दु० ५४ मानसाः ववृषुर्निहते तस्मिन् गंधर्वा ललितं जगुः ३० अवादयंस्तथै
वान्ये ननृतुश्चाप्सरोगणाः ववुः पुण्यास्तथा वाताः सुप्रभोऽभूद्दिवा
करः ३१ जज्वलुश्चाग्नयः शान्ताः शान्ता दिग्जनितस्वनाः ३२ इति
मार्कण्डेयपुराणे सावर्णिके मन्वंतरे देवीमाहात्म्ये शुंभवधो नाम दश
मोऽध्यायः १० उवाच ४ अर्ध १ श्लोक २७ एवं ३२ एवमादितः ५७५
ऋषिरुवाच १ देव्या हते तत्र महासुरेन्द्रे सेन्द्राः सुरा वह्निपुरोगमास्
तां कात्यायनीं तुष्टुवुरिष्टलाभाद्विकासिवक्त्राब्जविकासिताशाः २ ५४

देवीप्रसन्नार्तिहरे प्रसीद प्रसीद मातर्जगतोऽखिलस्य प्रसी
द विश्वेश्वरि पाहि विश्वं त्वमीश्वरी देवि चराचरस्य ३ आधारभूताज
गतस्त्वमेका महीस्वरूपेण यतः स्थितासि अपांस्वरूपस्थितया
त्वयैतदाप्यायते कृत्स्नमलंघ्यवीर्ये ४ त्वंवैष्णवी शक्तिरनन्तवीर्या वि
श्वस्य बीजं परमासि माया संमोहितं देवि समस्तमेतत्त्वंवै प्रसन्नाभुवि
मुक्तिहेतुः ५ विद्याः समस्तास्तव देवि भेदाः स्त्रियः समस्ताः सक
ला जगत्सु त्वयैकया पूरितमम्बयैतत्का ते स्तुतिः स्तव्यपरापरोक्तिः

दु. ६ सर्वभूता यदा देवी स्वर्गमुक्तिप्रदायिनी त्वं स्तुता स्तुतये का वा भव
५५ न्ति परमोक्तयः ७ सर्वस्य बुद्धिरूपेण जनस्य हृदि संस्थिते स्वर्गापव
र्गदे देवि नारायणि नमोस्तुते ८ कलाकाष्ठादिरूपेण परिणामप्रदा
यिनी विश्वस्योपरतौ शक्ते नारायणि नमोस्तुते ९ सर्वमंगलमंगल्ये
शिवे सर्वार्थसाधिके शरण्ये त्र्यम्बके गौरि नारायणि नमोस्तुते १०
सृष्टिस्थितिविनाशानां शक्तिभूते सनातनि गुणाश्रये गुणमये ना ५५
रायणि नमोस्तुते ११ शरणागतदीनार्तपरित्राणपरायणे सर्वस्यार्त्ति

हंसे देवि नारायणि नमोस्तु ते १२ हंसयुक्तविमानस्थे ब्रह्माणी रूपधारि
णी कौशांभः क्षरिके देवि नारायणि नमोस्तु ते १३ त्रिशूलचन्द्राहिधरे
महावृषभवाहिनी माहेश्वरी स्वरूपेण नारायणि नमोस्तु ते १४ मयूर
कुक्कुटवृत्ते महाशक्तिधरे घने कौमारी रूपसंस्थाने नारायणि नमो
स्तु ते १५ शंखचक्रगदाशार्ङ्गगृहीतपरमायुधे प्रसीद वैष्णवी रूपे नारायनी
नमोस्तु ते १६ गृहीतोग्रमहाचक्रे दंष्ट्रोद्धृतवसुंधरे वाराहरूपिणी शिवे नारायणी
नमो० १७ नृसिंहरूपिणोग्रेहहंतु दैत्यान्कृते त्रैलोक्यत्राणसहिते नारा० १८ किरीटि
नी महावज्रे सहस्रनेत्रोज्वले वृत्रप्राणहरे चैंद्रि नारा० १९ शिवदूती स्वरूपेण हतदैत्य

दु० महाबले घोररूपे महारावे नारायणि नमोस्तुते २० दंष्ट्राकरालव
५६ दने शिरोमालाविभूषणे चामुंडे मुंडमथने नारायणि नमोस्तुते २१
लक्ष्मि लज्जे महाविद्ये श्रद्धे पुष्टि स्वधे ध्रुवे महारात्रि महाविद्ये ना
रायणि नमोस्तुते २२ मेधे सरस्वति वरे भूति बाभ्रवि तामसि नियते
त्वं प्रसीदेशे नारायणि नमोस्तुते २३ सर्वस्वरूपे सर्वेशे सर्वशक्ति
समन्विते भयेभ्यस्त्राहि नो देवी दुर्गे देवि नमोस्तुते २४ एतत्ते वद ५६
नं सौम्यं लोचनत्रयभूषितम् पातु नः सर्वभीतिभ्यः कात्यायनि न

मोस्तुते २५ ज्वालाकरालमत्युग्रमशेषासुरसूदनम् त्रिशूलंपातु
नोभीतेर्भद्रकालिनमोस्तु २६ हिनस्ति दैत्यतेजांसि स्वनेनापूर्यया
जगत् साघंटा पातु नोदेवी पापेभ्यो नःसुतानिव २७ असुरासृग्व
सापङ्कचर्चितस्ते करोज्ज्वलः शुभाय खड्गो भवतु चंडिके त्वांन
तावयम् २८ रोगानशेषानपहंसि तुष्टा रुष्टा तु कामान्सकलानभी
ष्टान् त्वामाश्रितानां न विपन्नराणां त्वामाश्रिता ह्याश्रयतां प्रयांति
२९ एतत्कृतं यत्कदनं त्वयाद्य धर्मद्विषां देवि महासुराणाम् रू

दु॰ पैरनेकैर्बहुधात्ममूर्तिं कृत्वाम्बिके तत्प्रकरोति कान्या ३० विद्या
५७ सु शास्त्रेषु विवेकदीपेष्वाद्येषु वाक्येषु च का त्वदन्या ममत्वगर्तेऽति
महान्धकारे विभ्रामयत्येतदतीव विश्वम् ३१ रक्षांसि यत्रोग्रविषा
श्च नागा यत्रारयो दस्युबलानि यत्र दावानलो यत्र तथाब्धिमध्ये
तत्र स्थिता त्वं परिपासि विश्वम् ३२ विश्वेश्वरी त्वं परिपासि विश्वं वि
श्वात्मिका धारयसीति विश्वम् विश्वेशवन्द्या भवती भवन्ति विश्वाश्र ५७
ये त्वयि नम्राः ३३ देवि प्रसीद परिपालय नोऽरिभीतेर्नित्यं यथासु

रवधादधुनैवसद्यः पापानिसर्वजगतांप्रशमंनयाशुउत्पातपाक
जनितांश्चमहोपसर्गान् ३४ प्रणतानांप्रसीदत्वंदेविविश्वार्त्तिहारि-
णी त्रैलोक्यवासिनामीड्येलोकानांवरदाभव ३५ देव्युवाच ३६ व
रदाहंसुरगणावरंयन्मनसेच्छथ तंवृणुध्वंप्रयच्छामिजगतामु
पकारकम् ३७ देवाऊचुः ३८ सर्वबाधाप्रशमनंत्रैलोक्यस्या-
खिलेश्वरि एवमेवत्वयाकार्यमस्मद्वैरिविनाशनम् ३९ देव्युवा
च ४० वैवस्वतेऽन्तरे प्राप्ते अष्टाविंशतिमेयुगे शुंभोनिशुंभश्चैवा

न्यावुत्पत्स्येते महासुरौ ४१ नन्दगोपगृहे जाता यशोदागर्भसं
भवा ततस्तौ नाशयिष्यामि विंध्याचलनिवासिनी ४२ पुनरप्य
तिरौद्रेण रूपेण पृथिवीतले अवतीर्य हनिष्यामि वैप्रचित्तांस्तु
दानवान् ४३ भक्षयंत्याश्च तानुग्रान्वैप्रचित्तान्महासुरान् रक्ता
दन्ता भविष्यन्ति दाडिमीकुसुमोपमाः ४४ ततो मां देवताः स्वर्गे म
र्त्यलोके च मानवाः स्तुवन्तो व्याहरिष्यन्ति सततं रक्तदन्तिकाम्
४५ भूयश्च शतवार्षिक्यामनावृष्ट्यामनम्भसि मुनिभिः संस्तु

नाभूमौ संभविष्याम्ययोनिजा ४६ ततः शतेन नेत्राणां निरीक्षि
ष्यामि यन्मुनीन् कीर्तयिष्यन्ति मनुजाः शताक्षीमिति मां ततः
४७ ततोऽहमखिलं लोकमात्मदेहसमुद्भवैः भरिष्यामि सुराः
शाकैरावृष्टेः प्राणधारकैः ४८ शाकंभरीति विख्यातिं तदा यास्या
म्यहं भुवि तत्रैव च वधिष्यामि दुर्गमाख्यं महासुरम् ४९ दुर्गादे
वेति विख्यातं तन्मे नाम भविष्यति पुनश्चाहं यदा भीमं रूपं कृत्वा
हिमाचले ५० रक्षांसि भक्षयिष्यामि मुनीनां त्राणकारणात् तदा

दु. मांमुनयः सर्वे स्तोष्यन्त्यानम्रमूर्तयः ५१ भीमादेवेति विख्यातं
५९ तन्मे नाम भविष्यति यदारुणाख्यस्त्रैलोक्ये महाबाधां करिष्य
ति ५२ तदाहं भ्रामरं रूपं कृत्वा संख्येयषट्पदम् त्रैलोक्यस्य हि
तार्थाय वधिष्यामि महासुरम् ५३ भ्रामरीति च मां लोकास्तदा स्
तोष्यन्ति सर्वतः इत्थं यदा यदा बाधा दानवोत्था भविष्यति ५४
तदा तदावतीर्याहं करिष्याम्यरिसंक्षयम् ५५ इति मार्कण्डेयपु ५९
राणे सावर्णिके मन्वन्तरे देवीमाहात्म्ये नारायणीस्तुतिर्नामैका

दशोऽध्यायः ११ उवाच ४ अर्ध २ श्लोक ५० एवं ५५ एवमादितः
६३० देव्युवाच १ एभिः स्तवैश्च मां नित्यं स्तोष्यते यः समाहितः त
स्याहं सकलां बाधां नाशयिष्याम्यसंशयम् २ मधुकैटभनाशं च
महिषासुरघातनम् कीर्तयिष्यन्ति ये तद्वद्वधं शुम्भनिशुम्भयोः ३ अ
ष्टम्यां च चतुर्दश्यां नवम्यां चैकचेतसः श्रोष्यन्ति चैव ये भक्त्या मम
माहात्म्यमुत्तमम् ४ न तेषां दुष्कृतं किंचिद्दुष्कृतोत्था न चापदः
भविष्यति न दारिद्र्यं न चैवेष्टवियोजनम् ५ शत्रुतो न भयं तस्य दस्य

उ. तोव्वानराजतः नशस्त्रानलतौयौघात्कदाचित्संभविष्यति दुंतस्या

६० न्मते तन्माहात्म्यं पठितव्यं समाहितैः श्रोतव्यं च सदा भक्त्यापरं

स्वस्त्ययनं महत् ७ उपसर्गानशेषांस्तु महामारीसमुद्भवान् तथा

त्रिविधमुत्पातं माहात्म्यं शमयेन्मम ८ यत्रैतत्पठ्यते सम्यङ् नि

त्यमायतने मम सदा न तद्विमोक्ष्यामि सान्निध्यं तत्र मे स्थितम्

९ बलिप्रदाने पूजायामग्निकार्ये महोत्सवे सर्वं ममैतच्चरितमुच्चा ६०

र्यं श्राव्यमेव च १० जानताजानता वापि बलिपूजां तथा कृताम्

मतो सिष्याम्यहं भीत्या वह्न्हो मं तथा कृतम् ११ शरत्काले महा
पूजा क्रियते या च वार्षिकी तस्यां ममैतन्माहात्म्यं श्रुत्वा भक्तिस
मन्वितः १२ सर्वबाधाविनिर्मुक्तो धनधान्यसुतान्वितः मनुष्यो मत्प्र
सादेन भविष्यति न संशयः १३ श्रुत्वा ममैतन्माहात्म्यं तथा चोत्प
त्तयः शुभाः पराक्रमं च युद्धेषु जायते निर्भयः पुमान् १४ रिपवः सं
क्षयं यान्ति कल्याणं चोपपद्यते नन्दते च कुलं पुंसां माहात्म्यं मम
शृण्वतां मम् १५ शान्तिकर्मणि सर्वत्र तथा दुःस्वप्नदर्शने ग्रहपीडासु

दु.
६१
चोग्रासु माहात्म्यं शृणुयान्मम १६ उपसर्गाः शमं यान्ति ग्रहपीडा
श्च दारुणाः दुःस्वप्नं च नृभिर्दृष्टं सुस्वप्नमुपजायते १७ वालग्रहा
भिभूतानां वालानां शांतिकारकम् संघातभेदे च नृणां मैत्रीकरण
मुत्तमम् १८ दुर्वृत्तानामशेषाणां वलहानिकरं परम् रक्षोभूतपिशा
चानां पठनादेव नाशनम् १९ सर्वं ममैतन्माहात्म्यं मम सन्निधिका
रकम् पशुपुष्पार्घधूपैश्च गन्धदीपैस्तथोत्तमैः २० विप्राणां भोजनैर्हो ६१
मैः प्रोक्षणीयैरहर्निशम् अन्यैश्च विविधैर्भोगैः प्रदानैर्वत्सरेण या

२१ प्रीतिर्मे क्रियते सा स्मिन्स कृत्सु चरिते श्रुते श्रुतं हरन्ति पापानि
तथारोग्यं प्रयच्छति २२ रक्षा करोति भूतेभ्यो जन्मनां कीर्तनं मम
युद्धेषु चरितं यन्मे दुष्टदैत्यनिबर्हणम् २३ तस्मिन् श्रुते वैरिकृतं भयं
पुंसां न जायते युष्माभिः स्तुतयो याश्च याश्च ब्रह्मर्षिभिः कृता २४
ब्रह्मणा च कृतास्तास्तु प्रयच्छन्ति शुभां मतिम् अरण्ये प्रान्तरे वा
पि दावाग्निपरिवारितः २५ दस्युभिर्वा वृतः शून्ये गृहीतो वापि
शत्रुभिः सिंहव्याघ्रानुयातो वा वने वा वनहस्तिभिः २६ राज्ञा क्रु

द्धेन चाज्ञप्तो वध्यो वन्धगतोऽपि वा आघूर्णितो वा वातेन स्थितः पो
ते महार्णवे २७ पतत्सु चापि शस्त्रेषु संग्रामे भृशदारुणे सर्वाबाधा
सु घोरासु वेदनाभ्यर्दितोऽपि वा २८ स्मरन्ममैतच्चरितं नरो मुच्येत संक
टात् मम प्रभावात्सिंहाद्या दस्यवो वैरिणस्तथा २९ दूरादेव पलायं
ते स्मरतश्चरितं मम ३० ऋषिरुवाच ३१ इत्युक्त्वा सा भगवती चं
डिका चंडविक्रमा ३२ पश्यतामेव देवानां तत्रैवान्तरधीयत तेऽ
पि देवा निरातंकाः स्वाधिकारान्यथा पुरा ३३ यज्ञभागभुजः सर्वे-

चक्रुर्विनिहतारयः दैत्याश्च देव्या निहते शुंभे देवरिपौ युधि ३४
जगद्विध्वंसके तस्मिन्महोग्रेऽतुलविक्रमे निशुंभे च महावीर्ये शे
षा पातालमाययुः ३५ एवं भगवती देवी सा नित्यापि पुनः पुनः संभू
य कुरुते भूप जगतः परिपालनम् ३६ तयैतन्मोह्यते विश्वं सैव वि
श्वं प्रसूयते सा याचिता च विज्ञानं तुष्टा ऋद्धिं प्रयच्छति ३७ व्या
प्तं तयैतत्सकलं ब्रह्माण्डं मनुजेश्वर महाकाल्या महाकाले महा
मारीस्वरूपया ३८ सैव काले महामारी सृष्टिर्भवत्यजा स्थितिं क

दु० रोतिभूतानां सैव काले सनातनी ३९ भयकाले नृणां सैव लक्ष्मी
६२ र्वृद्धिमद् गृहे सैवाभावे तथा लक्ष्मीर्विनाशायोपजायते ४० स्तुता
संपूजिता पुष्पैर्धूपगंधादिभिस्तथा ददाति वित्तं पुत्रांश्च मतिं धर्मे
तथा शुभाम् ४१ इति मार्कण्डेयपुराणे सावर्णिके मन्वन्तरे देवी
माहात्म्ये भगवतीवाक्यं नाम द्वादशोऽध्यायः १२ उवाच २ अर्ध
२ श्लोक ३७ एवम् ४१ एवमादितः ६७१ ऋषिरुवाच १ एतत्ते ६२
कथितं भूप देवीमाहात्म्यमुत्तमम् एवंप्रभावा सा देवी ययेदं धा

यंतेजगत् २ विद्यातथैवक्रियते भगवद्विष्णुमायया तयात्वमे
षवैश्यश्चतथैवान्येविवेकिनः ३ मोह्यन्तेमोहिताश्चैवमोहमेष्य
न्तिचापरे तामुपैहिमहाराज शरणं परमेश्वरीम् ४ आराधितासैव
भोगस्वर्गापवर्गदा ५ मार्कण्डेयउवाच ६ इतितस्यवचःश्रुत्वा
सुरथःसनराधिपः ७ प्रणिपत्यमहाभागं तमृषिं शंसितव्रतम्।
निर्विण्णोऽतिममत्वेनराज्यापहरणेनच ८ जगामसद्यस्तप
सेसचवैश्यौमहामुने संदर्शनार्थमम्बाया नदीपुलिनसंस्थितः

दु. ९ स च वैश्यस्तपस्तेपे देवीसूक्तं परं जपन् तौ तस्मिन्पुलिने दे
६४ व्याः कृत्वा मूर्तिं महीमयीम् १० अर्हणां चक्रतुस्तस्याः पुष्पधूपा
ग्नितर्पणैः निराहारौ यताहारौ तन्मनस्कौ समाहितौ ११ ददतु
स्तौ बलिं चैव निजगात्रासृगुक्षितम् एवं समाराधयतोस्त्रिभिर्व
र्षैर्यतात्मनोः १२ परितुष्टा जगद्धात्री प्रत्यक्षं प्राह चण्डिका १३ देव्यु
वाच १४ यत्प्रार्थ्यते त्वया भूप त्वया च कुलनन्दन १५ मत्तस्तत् ६४
प्राप्यतां सर्वं परितुष्टा ददामि तत् १६ मार्कण्डेय उवाच १७ ततो

वैश्येनृपोराज्यम् विभ्रंशस्यान्यजन्मनि १९ अनेनैव च निजं राज्यं ह
तशत्रुबलं बलात् सोऽपि वैश्यस्ततो ज्ञानं वैश्ये निर्विण्णमानसः २
ममेत्यहमिति प्राज्ञः सङ्गविच्युतिकारकम् २० देव्युवाच २१ स्व
ल्पैरहोभिर्नृपते स्वं राज्यं प्राप्स्यते भवान् २२ हत्वा रिपूनस्खलि
तं तव तत्र भविष्यति मृतश्च भूयः संप्राप्य जन्म देवाद्विवस्वतः
२३ सावर्णिको नाम मनुर्भवान्भुवि भविष्यति वैश्यवर्य त्वया
यश्च वरोऽस्मत्तोऽभिवाञ्छितः २४ तं प्रयच्छामि संसिद्ध्यै त

दु॰ वज्ञानंभविष्यति २५ मार्कण्डेयउवाच २६ इतिदत्वातयोर्देवी
६५ यथाभिलषितंवरम् २७ बभूवान्तर्हितासद्यो भक्त्या ताभ्याम-
भिष्टुता एवंदेव्यावरं लब्ध्वासुरथः क्षत्रियर्षभः २८ सूर्याज्ज-
न्मसमासाद्यसावर्णिर्भवितामनुः २९ इतिमार्कण्डेयपुराणे-
सावर्णिके मन्वन्तरे देवीमाहात्म्ये सुरथवैश्ययोर्वरप्रदानं
नामत्रयोदशोऽध्यायः ॥ १३ ॥ उवाच ॥ ६ ॥ अर्ध ॥ ११ ॥ ६५
श्लोक ॥ १२ ॥ एवम् ॥ २९ ॥ एवमादितः ॥ ७०० ॥ अ-

श्योत्तरन्यासाः॥ खड्गिनी शूलिनी घोरा॰ हृदयायनमः शूलेन पा
हिनो देवी॰ शिरसेस्वाहा प्राच्यांरक्षप्रतीच्यांच॰ शिखायवषट्
सौम्यानियानिरूपाणि॰ कवचायहुंम् खड्गशूलगदादीनि॰ ने
त्रत्रयायवौषट् सर्वस्वरूपेसर्वेशे॰ अस्त्रायफट्॥ अथध्यानम्॥
विद्युद्दामसमप्रभां मृगपतिस्कंधस्थितां भीषणां कंयाभिःकरवाल
खेटवि[illegible]सद्धस्ताभिरासेवितां हस्तैश्चक्रधराखिखेटविशिखांश्चा
पंगुणांतर्जनीं बिभ्राणामनलात्मिकांशशिधरांदुर्गांत्रिनेत्रांभजे १

श्रीकाशीविश्वनाथपुरीमहल्लाकचौडीगलीसुधानिवासपं[illegible]

इतिदुर्गासप्तशतीसमाप्तम्

[illegible]थधेलालागोपीलालके [illegible]मामसुन्दरलालआज्ञासेछपा